

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Кафедра теорії та методики початкової освіти

Човрій С. Ю.

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Методичні рекомендації
щодо виконання самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 013 «Початкова освіта»
денної та заочної форм навчання

Мукачево
МДУ 2022

УДК 37(091):37(477)(091)(076)(075.8)
Ч-75

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою
Мукачівського державного університету
(протокол № 11 від 23.06.2022 р.)*

*Розглянуто та схвалено на засіданні
кафедри теорії та методики початкової освіти
(протокол № 11 від 22.02.2022 р.)*

Рецензент

Атрощенко Т. О. – доктор педагогічних наук, професор, доцент кафедри педагогіки дошкільної, початкової освіти та освітнього менеджменту Мукачівського державного університету

Ч-75

Човрій С. Ю. **Історія педагогіки. Історія вітчизняної педагогіки :** методичні рекомендації щодо виконання самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» денної та заочної форм навчання. Мукачево : МДУ, 2022. 70 с.

Методичні рекомендації містять матеріали для вивчення розділу «Історія вітчизняної педагогіки» навчальної дисципліни «Історія педагогіки». У навчальному виданні представлено плани лекційних занять, систему проблемних запитань і завдань для самоконтролю і корекції знань, теми рефератів, доповідей / мультимедійних презентацій, тестові завдання для самоконтролю засвоєння навчального матеріалу та список рекомендованої літератури.

Методичні рекомендації адресовано здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» денної та заочної форм навчання, викладачам ЗВО.

© МДУ, 2022
© Човрій С.Ю., 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
Тема 1. Виховання, школа, педагогічна думка Київської Русі. Освіта і школа в період занепаду Київської держави	5
Тема 2. Освіта і педагогічна думка в Україні (XVI – XVIII ст.)	7
Тема 3. Українське шкільництво і педагогічна думка в XIX ст.	9
Тема 4. Освіта, шкільництво і педагогічна думка в Україні у XX ст.	11
Тема 5. Реформування національної системи освіти в незалежній Україні	13
Тема 6. Розвиток освіти і шкільництва на Закарпатті	15
Тестові завдання для самоконтролю (підсумкового контролю)	17
Список рекомендованої літератури	26
Додатки	30

ВСТУП

Історія педагогіки – це наука, яка вивчає історичні закономірності генези освіти, шкільництва, педагогічної думки у межах розвитку людської цивілізації.

Курс «Історії педагогіки» посідає важливе місце у системі психолого-педагогічних дисциплін фахової підготовки вчителя і має вагоме значення для його професійного становлення. Кожен фахівець зобов'язаний добре знати генезу обраної спеціальності.

Мета курсу полягає у забезпеченні ґрунтовної обізнаності здобувачів вищої освіти із основними етапами розвитку світового та вітчизняного шкільництва і педагогічної думки, виробленні позитивного ставлення до педагогічної спадщини, прилученні майбутніх фахівців до активної науково-дослідної роботи у галузі історії педагогіки.

Основним завданням вивчення дисципліни «Історія педагогіки» є формування у здобувачів вищої освіти здатності до аналізу, співставлення, порівняння певних педагогічних явищ у їх історичній ретроспективі. Це сприяє формуванню в майбутніх фахівців чітких професійних орієнтацій, розвитку педагогічного мислення, зосередженості на пошуках творчого підходу до надбання педагогічної спадщини.

Структура навчального курсу «Історія педагогіки»:

- історія зарубіжної педагогіки;
- історія вітчизняної педагогіки.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Історія педагогіки» здобувач вищої освіти повинен уміти:

- аналізувати, визначати закономірності історичного розвитку теорії та практики навчання і виховання, порівнювати педагогічні теорії, явища і факти;
- критично осмислювати педагогічний досвід минулого, визначати кращі його надбання для сучасної педагогічної теорії та практики;
- визначати мету і завдання виховання у різні історичні епохи;
- аналізувати джерела з історії педагогіки, зокрема праці відомих педагогів та діячів освіти;
- збагачувати свої професійні знання шляхом глибокого вивчення педагогічної спадщини;
- ефективно використовувати системи історико-педагогічних знань у процесі професійної рефлексії та моделювання інноваційної педагогічної діяльності.

Навчальне видання рекомендовано для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» денної та заочної форм навчання, викладачів ЗВО, вчителів ЗЗСО, а також для тих, хто цікавиться історією вітчизняної педагогіки.

ТЕМА 1

ВИХОВАННЯ, ШКОЛА, ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА КИЇВСЬКОЇ РУСІ. ОСВІТА І ШКОЛА В ПЕРІОД ЗАНЕПАДУ КИЇВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ

План

1. Розвиток освіти і шкільництва в Київській Русі.
2. Педагогічна думка Київської Русі.
3. Освіта в Галицько-Волинській державі.
4. Литовсько-польська доба в історії української педагогіки.

Контрольні завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Проаналізуйте вплив державності, християнства на розвиток освіти, шкільництва в Київській Русі.
2. Розкрийте зміст і методичку навчання в школах часів Київської Русі.
3. Обґрунтуйте характерні особливості педагогіки часів Київської Русі.
4. Охарактеризуйте вплив Візантії на розвиток культури і освіти Київської Русі.
5. Зробіть порівняльний аналіз системи освіти в Київській Русі та Західній Європі.
6. Охарактеризуйте просвітницьку діяльність майстрів грамоти.
7. Розкрийте стан освіти в Галицько-Волинському князівстві.
8. Порівняйте освіту в Київській Русі та Галицько-Волинському князівстві.

Проблемні питання для самоконтролю, аналізу й осмислення

1. Коли запроваджено на українських землях християнську релігію та яку роль відіграла християнізація населення Київської Русі?
2. У якому творі засвідчено відкриття в містах Київської Русі шкіл книжного вчення та коли їх було засновано?
3. Коли було засновано в Київській державі перші школи для дівчат та яким у них був зміст навчання?
4. Які київські князі відіграли найбільшу роль у розвитку шкільництва та поширення освіти?
5. У якому стані знаходилося культурно-освітнє життя України в умовах монголо-татарського поневолення?
6. У чому виявлявся вплив української культури на литовську?
7. Хто такий Ю. Дрогобич, де навчався та працював, які твори написав?
8. У чому полягає просвітницька діяльність П. Русина?

Теми рефератів, доповідей / мультимедійних презентацій

1. Хрещення Русі та формування ціннісних орієнтацій виховання на основі православної культури.
2. Система шкіл в Київській Русі.
3. Значення кирило-мефодіївської писемної традиції в поширенні освіти в Київській Русі.
4. Педагогічна думка і літературно-педагогічні пам'ятки в Київській Русі.
5. Значення писемних педагогічних пам'яток Київської Русі.
6. Вплив особливостей історичного розвитку України в XIII – XV ст. на шкільництво і розвиток педагогічної думки.
7. Представники педагогічної думки України XV ст.
8. Боротьба католицизму та православ'я в Україні на ниві освіти.

ТЕМА 2

ОСВІТА І ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКА В УКРАЇНІ (XVI – XVIII СТ.)

План

1. Освітня політика Речі Посполитої в Україні.
2. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні. Острозька слов'яно-греко-латинська колегія.
3. Києво-Могилянська академія як вища школа і культурно-освітній центр.
4. Освіта і педагогічна думка в Україні у другій половині XVII – XVIII ст.

Контрольні завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Охарактеризуйте причини виникнення братських шкіл.
2. Розкрийте організаційні основи діяльності братських шкіл.
3. Висвітліть історію становлення і розвитку Острозької слов'яно-греко-латинська колегії.
4. Висвітліть історію становлення і розвитку Києво-Могилянської академії.
5. Висвітліть значення українського національного Відродження в культурно-освітньому розвитку народу.
6. Проаналізуйте відмінності українського національного і західноєвропейського Відродження.
7. Охарактеризуйте роль Едукаційної комісії у справі освіти в Україні.
8. Проаналізуйте педагогічні погляди і визначте внесок у справу освіти Л. Зизанія, М. Смотрицького, П. Беринди, І. Галятовського, Є. Славинецького, С. Полоцького, С. Яворського, Ф. Прокоповича.
9. Проаналізуйте життєвий шлях і просвітницько-педагогічну діяльність Г. Сковороди.

Проблемні питання для самоконтролю, аналізу й осмислення

1. Як вплинула діяльність православних братств і братських шкіл на культурно-освітній рівень населення України?
2. Якою була організація, зміст та методика навчання у Львівській братській школі?
3. Яким був зміст освіти та методика навчання в Києво-Могилянській колегії?
4. Коли було видано одну з перших книжок для навчання дітей грамоти церковнослов'янською мовою?

5. У чому полягає сутність педагогічного вчення Є. Славинецького?
6. Які найважливіші умови і характерні ознаки розвитку освіти та педагогічної думки в Україні у другій половині XVI – XVIII ст.
7. У чому сутність освітньої реформи, що проводилася в часи правління Катерини II?
8. Яку роль відіграли мандрівні дяки в розвитку української освітньої справи та культури?

Теми рефератів, доповідей / мультимедійних презентацій

1. Освітня політика Речі Посполитої в Україні.
2. Просвітницька діяльність українських братств і братських шкіл.
3. Прогресивне значення братських шкіл у розвитку освіти в Україні.
4. Києво-Могилянська академія.
5. Українське книгодрукування.
6. Січові, полкові школи, козацька педагогіка.
7. Вклад М. Смотрицького в українську педагогічну і філологічну науку.
8. Сутність педагогічного вчення Л. Зизанія.
9. Педагогічні ідеї Ф. Прокоповича.
10. Значення педагогічних поглядів Г. Сковороди в розвитку української педагогіки.

ТЕМА 3

УКРАЇНСЬКЕ ШКІЛЬНИЦТВО І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА В ХІХ СТ.

План

1. Система освіти в Україні під Російською імперією.
2. Розвиток освіти на Правобережній Україні та західноукраїнських землях.
3. Розвиток педагогічної думки в ХІХ ст.

Контрольні завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Проаналізуйте вплив освітніх реформ царського уряду в другій половині ХІХ ст. на розвиток української освіти.
2. Висвітліть освітні ідеї, які відстоювали педагоги, громадські діячі України в ХІХ ст.
3. Проаналізуйте процес становлення педагогічної освіти в Україні.
4. Висвітліть значення недільних шкіл в поширенні освіти в Україні.
5. Охарактеризуйте внесок К. Ушинського в розвиток дидактики.
6. Проаналізуйте погляди К. Ушинського щодо вчителя та його підготовки.
7. Проаналізуйте підручники К. Ушинського “Рідне слово”, “Дитячий світ”.
8. Охарактеризуйте прогресивність поглядів М. Пирогова щодо освіти жінок.

Проблемні питання для самоконтролю, аналізу й осмислення

1. Які особливості розвитку українського шкільництва на західноукраїнських землях?
2. Що зумовило виникнення громадсько-педагогічного руху 60-х років ХІХ ст. на території українських земель?
3. Який вплив мав громадсько-педагогічний рух 60-х років ХІХ ст. на розвиток суспільних процесів і шкільництва на західноукраїнських землях?
4. У чому виявлялася згубність для українців Емського указу (1876)?
5. Яке значення мала ідея народності виховання К. Ушинського для розвитку національної школи і системи освіти?
6. Які ідеї К. Ушинського є актуальними на сучасному етапі розбудови Нової української школи?
7. Яку освітню систему запропонував М. Пирогов?
8. У чому виявлялися особливості розвитку української педагогічної думки в другій половині ХІХ ст.?

Теми рефератів, доповідей / мультимедійних презентацій

1. Становлення педагогічної освіти в Україні.
2. Учительські інститути в системі педагогічної освіти України.
3. Внесок О. Духновича у становлення національної педагогіки.
4. Культурно-освітня діяльність західноукраїнських діячів (М. Шашкевич, І. Вагілевич, Я. Головацький).
5. Культурно-просвітницька діяльність Кирило-Мефодіївського товариства (Т. Шевченко, П. Куліш, М. Костомаров).
6. Педагогічні погляди Т. Шевченка.
7. П. Куліш – просвітитель, історик, педагог.
8. Внесок М. Костомарова в розвиток української культури та освіти.
9. Проблеми початкової освіти в педагогічній спадщині К. Ушинського.
10. Погляди К. Ушинського щодо жіночої освіти.
11. Просвітницька і педагогічна діяльність М. Пирогова.
12. Внесок М. Корфа в розвиток вітчизняної педагогіки.
13. Просвітницько-педагогічна діяльність Х Алчевської.
14. Внесок М. Драгоманова в розвиток національної педагогіки.
15. Громадська, викладацька і наукова діяльність М. Грушевського.
16. Діяльність Наукового товариства імені Тараса Шевченка.
17. Педагогічні погляди Ю. Федьковича.

ТЕМА 4
ОСВІТА, ШКІЛЬНИЦТВО І ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА
В УКРАЇНІ У ХХ СТ.

План

1. Народна освіта в Україні на початку ХХ ст.
2. Розвиток національної освіти і педагогічної думки в Україні (1917–1920).
3. Розвиток педагогічної думки в Наддніпрянській Україні та західноукраїнських землях.
4. Освіта, шкільництво і педагогічна думка в Україні в радянський період (1920–1991).

Контрольні завдання для самостійної роботи
здобувачів вищої освіти

1. Проаналізуйте погляди Л. Українки на проблеми освіти й виховання.
2. Розкрийте роль культурно-освітньої громадської організації “Просвіта” у формуванні національної свідомості українців.
3. Охарактеризуйте процес українізації освіти в Україні у 20-х рр. ХХ ст.
4. Розкрийте найважливіші напрями розвитку педагогічної науки в Україні у 20-х рр. ХХ ст.
5. Проаналізуйте наукову діяльність і педагогічні ідеї Г. Ващенко.
6. Охарактеризуйте життєвий шлях та просвітницьку діяльність С. Русової.
7. Висвітліть громадську, просвітницьку і релігійну діяльність І. Огієнка.
8. Проаналізуйте наслідки уніфікації системи освіти в СРСР і в Україні для розвитку національного шкільництва.
9. Охарактеризуйте найважливіші методологічні проблеми радянської педагогіки.
10. Проаналізуйте головні етапи у розвитку освіти України в 50–80-і роки ХХ ст.
11. Висвітліть погляди В. Сухомлинського щодо вчителя і його підготовку.
12. Порівняйте педагогічні погляди А. Макаренка і В. Сухомлинського на виховання особистості в колективі.

Проблемні питання для самоконтролю, аналізу й осмислення

1. Які чинники вплинули на формування світогляду І. Франка?
2. Який внесок зробив Б. Грінченко в розвиток українського підручничознавства?

3. Чим була обумовлена і як здійснювалася уніфікація системи освіти в СРСР?
4. Які методи виховання обґрунтував і практично реалізував у своїй педагогічній діяльності А. Макаренко?
5. У чому полягає новаторство педагогічних поглядів В. Сухомлинського?
6. Коли розпочався перехід на навчання у школі дітей з шестирічного віку?
7. У чому виявлялася демократизація освіти в СРСР у період перебудови (1985–1991)?
8. Які особливості розвитку освіти в Україні у період перебудови (1985–1991)?

Теми рефератів, доповідей / мультимедійних презентацій

1. Погляди І. Франка на зміст шкільної освіти.
2. Літературно-художня творчість Г. Ващенко.
3. Значення педагогічної та просвітницької діяльності С. Русової у становленні національної педагогіки.
4. Педагогічна система А. Макаренка.
5. Українська освіта і шкільництво в період зміцнення тоталітаризму.
6. Етапи педагогічної науки за радянських часів.
7. Освітня і науково-педагогічна діяльність В. Сухомлинського.
8. Гуманізм педагогіки В. Сухомлинського.

ТЕМА 5

РЕФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ

План

1. Розвиток освіти в незалежній Україні в 90-ті роки ХХ ст.
2. Основні тенденції реформування освіти в ХХІ ст.
3. Основні напрями розвитку педагогічної науки та її взаємозв'язок з практикою.

Контрольні завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Висвітліть актуальність основних тенденцій реформування освіти в ХХІ ст.
2. Охарактеризуйте інтеграційні та інноваційні процеси в освіті.
3. Проаналізуйте головні напрями наукових досліджень у галузі вітчизняної педагогіки.
4. Охарактеризуйте процес реформування системи вищої освіти у контексті вимог Болонського процесу.
5. Проаналізуйте етапи входження України в Болонський процес.
6. Розкрийте сутність найважливіших понять, що вживаються в Законі України “Про вищу освіту”.
7. Висвітліть актуальність Концепції Нової української школи.
8. Проаналізуйте найважливіші здобутки педагогічної науки і освітньої практики в незалежній Україні.

Проблемні питання для самоконтролю, аналізу й осмислення

1. Що таке Болонський процес?
2. Що таке Європейська кредитно трансферна-накопичувальна система (ECTS)?
3. Як Ви розумієте сутність глобалізації та регіоналізму в освіті, їх вплив на зміну виховної парадигми?
4. Які проблеми і недоліки в підготовці педагогічних кадрів є найбільш актуальними на сучасному етапі?

Теми рефератів, доповідей / мультимедійних презентацій

1. Основні напрями реформування системи освіти в Державній національній програмі “Освіта” (“Україна ХХІ століття”).
2. Прийняття і реалізація Закону України “Про освіту”.

3. Прийняття і реалізація Закону України “Про повну загальну середню освіту”.
4. Прийняття і реалізація Закону України “Про вищу освіту”.
5. Дитиноцентризм як основа освітнього процесу НУШ.
6. Новий учитель Нової української школи.

ТЕМА 6

РОЗВИТОК ОСВІТИ І ШКІЛЬНИЦТВА НА ЗАКАРПАТТІ

План

1. Історичний огляд розвитку освіти, школи, педагогічної думки Закарпаття.
2. Просвітницька діяльність закарпатських будителів у ХІХ ст.
3. Становлення і розвиток педагогічної освіти на Закарпатті.
4. Педагогічні портрети відомих педагогів краю.

Контрольні завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти

1. Проаналізуйте наслідки освітньої реформи 1777 р.
2. Проаналізуйте і порівняйте структуру та зміст освіти щодо “Ratio Educationis” (1777, 1806).
3. Розкрийте особливості культурно-освітньої діяльності А. Бачинського.
4. Охарактеризуйте сутність освітніх реформ, здійснюваних Угорським королівством у другій половині ХІХ – початку ХХ ст.
5. Висвітліть просвітницьку діяльність закарпатських будителів у ХІХ ст.
6. Проаналізуйте педагогічні погляди О. Духновича.
7. Охарактеризуйте внесок О. Духновича в становлення вітчизняної педагогіки.
8. Проаналізуйте процес становлення і розвитку педагогічної освіти на Закарпатті (кінець ХVІІІ – початок ХХ ст.).
9. Проаналізуйте стан освіти і шкільництва на Підкарпатській Русі.
10. Охарактеризуйте стан освіти і шкільництва на Закарпатті в період Другої світової війни.
11. Дослідіть життєвий шлях, громадсько-політичну, педагогічну, видавничу діяльність А. Волошина, доведіть його прогресивну роль у суспільно-політичному, культурно-освітньому розвитку Закарпаття.
12. Охарактеризуйте стан освіти і шкільництва Закарпаття радянського періоду.
13. Проаналізуйте розвиток освіти і шкільництва Закарпаття в незалежній Україні.
14. Висвітліть особливості розвитку вищої освіти на Закарпатті.

Проблемні питання для самоконтролю, аналізу й осмислення

1. У чому полягає прогресивність “Ratio Educationis” (1777)? Який його вплив на реформування освіти на закарпатських землях, що перебували у складі Угорського королівства?
2. Чим обумовлено становлення педагогічної освіти на Закарпатті у кінці XVIII ст.?
3. Яке значення мав перший підручник з педагогіки – “Народная педагогия в пользу училищ и учителей сельских” О. Духновича в становленні педагогічної науки і підготовки вчителів для народних шкіл?
4. У чому полягає прогресивність педагогічних ідей А. Волошина?

Теми рефератів, доповідей / мультимедійних презентацій

1. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди закарпатських будителів у XIX ст.
2. Роль О. Духновича в розвитку освіти на Закарпатті.
3. А. Волошин як директор Ужгородської греко-католицької півче-учительської семінарії.
4. Становлення і розвиток Ужгородської королівської греко-католицької півче-учительської семінарії.
5. Становлення і розвиток Ужгородської греко-католицької жіночої учительської семінарії.
6. Становлення і розвиток Мукачівської угорської королівської державної народошкільної вчительської семінарії.
7. Професійна освіти жінок на Закарпатті у першій половині XX століття.
8. Генеза вищої освіти на Закарпатті.
9. Мукачівський державний університет – сучасний заклад вищої освіти європейського спрямування.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ (ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ)

1. Що вплинуло на поширення освіти в Київській Русі?

- 1) історичні події;
- 2) прийняття християнства; створення незалежної держави;
- 3) розвиток народної педагогіки;
- 4) правильної відповіді немає.

2. Які типи шкіл було створено в Київській Русі?

- 1) школи жерців;
- 2) школи грамоти; “школи книжного вчення”;
- 3) монастирські школи; церковно-приходські школи;
- 4) приватні школи.

3. Якою мовою проводилося навчання в школах Київської Русі?

- 1) латинською;
- 2) слов'янською;
- 3) грецькою.

4. Починаючи з XV ст., освіченість Заходу проникає в Україну і набирає сили в:

- 1) братських школах;
- 2) Києво-Могилянській академії;
- 3) Острозькій академії;
- 4) церковно-приходських школах.

5. До представників педагогічної думки періоду українського Відродження належать:

- 1) Володимир Мономах;
- 2) Герасим Смотрицький;
- 3) Літописець Нестор;
- 4) Іван Вишенський;
- 5) Петро Могила.

6. До представників педагогічної думки періоду українського Відродження належить:

- 1) Володимир Мономах;
- 2) Мелетій Смотрицький;
- 3) Літописець Нестор;
- 4) Григорій Сковорода.

7. Засновником Києво-Могилянської академії був:

- 1) Петро Могила;

- 2) Костянтин Острозький;
- 3) Кирило Розумовський;
- 4) Іван Мазепа.

8. Який напрям у вивченні Біблії та інших основоположних праць християнства не підтримував Ф. Прокопович?

- 1) філологічний;
- 2) історичний;
- 3) схоластичний;
- 4) правильної відповіді немає.

9. Де Г. Сковорода здобував освіту?

- 1) у сільській школі; навчався з перервами на різних факультетах Київської академії;
- 2) у Харківському колегіумі;
- 3) у Переяславському колегіумі;
- 4) в Острозькій колегії.

10. Визначте подію, яка не відноситься до життя й педагогічної діяльності Г. Сковороди:

- 1) навчання у філософському класі Київської академії;
- 2) перебування в Угорщині у складі російсько-посольської місії;
- 3) викладання в Київській академії;
- 4) робота домашнім учителем;
- 5) викладання в Переяславському та Харківському колегіумах.

11. У яких творах висловлював свої педагогічні погляди Г. Сковорода?

- 1) у наукових статтях;
- 2) у філософсько-педагогічних трактатах;
- 3) у байках, притчах, листах;
- 4) у літературних творах.

12. Хто створив у 1832 р. гурток, відомий в історії під назвою “Руська трійця”?

- 1) Я. Головацький; І. Вагилевич; М. Шашкевич;
- 2) І. Вагилевич; М. Левицький; І. Могильницький;
- 3) І. Вагилевич; М. Левицький; М. Шашкевич;
- 4) Я. Головацький; І. Могильницький; М. Шашкевич.

13. Першим культурно-освітнім товариством на Західній Україні вважається:

- 1) “Галицько-Руська Матиця”;
- 2) “Руська трійця”;
- 3) Кирило-Мефодіївське товариство;

4) правильної відповіді немає.

14. Хто серед видатних педагогів уперше ввів термін “народна педагогіка”?

- 1) О. Духнович;
- 2) С. Русова;
- 3) К. Ушинський;
- 4) М. Стельмахович.

15. Де відкрито в 1874 р. перший учительський інститут?

- 1) у Харкові;
- 2) у Глухові;
- 3) у Києві;
- 4) у Львові.

16. Де здобував освіту К. Ушинський?

- 1) у Новгород-Сіверській гімназії;
- 2) у Петербурзькому Олександрійському ліцеї;
- 3) закінчив юридичний факультет Київського університету;
- 4) на філософському факультеті Київського університету.

17. Яких вихователів називав К. Ушинський?

- 1) батьки, вчителі, суспільство;
- 2) навчання, праця, гра, природа, життя, релігія;
- 3) батьки, народ, школа, релігія;
- 4) правильної відповіді немає.

18. Хто з видатних педагогів, громадських діячів зробив значний внесок у становлення освіти дорослих і розвиток недільних жіночих шкіл?

- 1) М. Драгоманов;
- 2) Х. Алчевська;
- 3) Б. Грінченко;
- 4) М. Корф.

19. Автор нариса “Школа”:

- 1) М. Корф;
- 2) Т. Лубенець;
- 3) Л. Українка;
- 4) Х. Алчевська.

20. Український педагог, основоположник ідеї національного виховання:

- 1) К. Ушинський;
- 2) О. Духнович;
- 3) Г. Ващенко;
- 4) В. Сухомлинський.

21. До ознак колективу А. Макаренка відносив:

- 1) спільність місця проживання;
- 2) дружні стосунки в колективі;
- 3) підпорядкування педагогові;
- 4) наявність органів самоврядування.

22. Яка праця належать до педагогічної спадщини А. Макаренка?

- 1) “Материнська школа”;
- 2) “Батьківська педагогіка”;
- 3) “Педагогічна поема”;
- 4) “Сто порад вчителю”.

23. У якій праці А. Макаренко розкриває засади родинного виховання:

- 1) “Книга для батьків”;
- 2) “Батьківська педагогіка”;
- 3) “Материнська школа”;
- 4) “Народження громадянина”.

24. Автором теорії і практики колективу вважають:

- 1) В. Сухомлинського;
- 2) **А. Макаренка;**
- 3) Я. Коменського;
- 4) Й. Песталоцці.

25. Навчальну діяльність В. Сухомлинський називав:

- 1) процесом засвоєння системи знань, формування загальнонавчальних умінь і навичок, необхідних у подальшій освіті й житті;
- 2) необхідну умову формування духовно багатой особистості;
- 3) діалогічним спілкуванням учителя з учнями;
- 4) способом емоційного пробудження розуму дитини.

26. Гармонією трьох начал “треба, важко і прекрасно” В. Сухомлинський називав:

- 1) навчальну діяльність;
- 2) працю дітей;
- 3) гру;
- 4) спілкування з однолітками;
- 5) допомогу іншим людям.

27. Яка праця не належать до педагогічної спадщини В. Сухомлинського?

- 1) “Духовний світ школяра”;
- 2) “Книга для батьків”;
- 3) “Батьківська педагогіка”;

4) “Листи до сина”.

28. На Закарпатті інтенсивний розвиток шкільництва та педагогічної освіти розпочався за сприяння єпископа Мукачівської греко-католицької єпархії А. Бачинського. У своїх листах-посланнях він (вкажіть правильну відповідь):

- 1) обґрунтував необхідність запровадження обов’язкового навчання дітей віком від 6 до 14 років;
- 2) закликав священників вивести народ з темряви, дати йому елементарну освіту через організацію при церквах шкіл;
- 3) пропонував карати тих батьків, які без поважних причин не пускають дітей до школи;
- 4) усі відповіді правильні.

29. В якому році було затверджено імператрицею Марією Терезією “Ratio Educationis” щодо введення нової системи освіти в Угорському королівстві та в приєднаних до нього провінціях:

- 1) 1717 р.;
- 2) 1777 р.;
- 3) 1797 р.

30. При школах якого типу, згідно “Ratio Educationis”, здійснювалася підготовка вчителів народних шкіл:

- 1) сільських;
- 2) селищних;
- 3) міських.

31. Інспектор “руських” шкіл Мукачівської греко-католицької єпархії, що організував у м. Ужгороді при “нормальній” (зразковій) школі підготовку півче-вчителів для народних шкіл Кошицького округу:

- 1) А. Коллар;
- 2) П. Мако;
- 3) Д. Попович;
- 4) Д. Терстянський;
- 5) Й. Урмені.

32. Згідно якого документу в Угорському королівстві в освітній системі започатковується новий тип самостійного освітнього закладу – ліцей, що давав дворічну філософську підготовку:

- 1) “Ratio Educationis” (1777);
- 2) “Ratio Educationis” (1806);
- 3) “Systema Scholarum” (1845).

33. Хто із перерахованих був директором Ужгородської королівської греко-католицької півче-учительської семінарії:

- 1) Й. Бокшай;
- 2) А. Волошин;
- 3) А. Добрянський;
- 4) Г. Камінський;
- 5) Я. Чургович.

34. Заклад освіти в якому діти ремісників, торговців, службовців отримували загальну освіту та практичну підготовку за певним фахом з врахуванням регіональних особливостей:

- 1) препарандія;
- 2) горожанська школа;
- 3) гімназія.

35. Який з підручників О. Духновича став першим у своєму виді на території Західної України:

- 1) “Краткий землепис для молодых Русинов”;
- 2) “Народная педагогия в пользу училищ и учителей сельских”;
- 3) “Сокращенная грамматика письменного русского языка”.

36. Згідно Закону XXXVIII “Про народну освіту” (1868) термін навчання в учительських семінаріях становив:

- 1) два роки;
- 2) три роки;
- 3) чотири роки.

37. Згідно Закону XXXVIII “Про народну освіту” (1868) на навчання до вчительських семінарій приймали:

- 1) осіб чоловічої статі, яким виповнилося 15 років та які закінчили 4 класи гімназії, реальної або горожанської школи, мали необхідні знання з предметів (рідна мова, арифметика, географія, історія);
- 2) осіб чоловічої та жіночої статі, яким виповнилося 15 років та які закінчили 4 класи гімназії, реальної або горожанської школи, мали необхідні знання з предметів (рідна мова, арифметика, географія, історія);
- 3) осіб чоловічої статі, без встановлення вікового цензу.

38. Важливою умовою повноцінного функціонування вчительських семінарій в Угорському королівстві була наявність народних шкіл, на базі яких кандидати могли проходити педагогічну практику згідно:

- 1) Закону XXXVIII “Про народну освіту” (1868);
- 2) Закону XIII “Про середню фахову школу” (1938);
- 3) Закон XIV “Про професійну підготовку вчителів” (1938).

39. Ужгородську греко-католицьку жіночу учительську семінарію було відкрито в:

- 1) 1902 р.;
- 2) 1912 р.;
- 3) 1914 р.

40. Мукачівську угорську королівську державну народошкільну вчительську семінарію було відкрито в:

- 1) 1902 р.;
- 2) 1912 р.;
- 3) 1914 р.

41. Яка праця не належить до доробку А. Волошина?

- 1) “Педагогіка і дидактика”;
- 2) “Педагогіка і дидактика для учительських семінарій”;
- 3) “Коротка історія педагогіки для учительських семінарій”;
- 4) “Народная педагогика в пользу училищ и учителей сельских”;
- 5) “Педагогічна психологія”.

42. Назва закарпатських земель в часі їх належності до складу Чехословацької Республіки:

- 1) Підкарпаття;
- 2) Підкарпатська Русь;
- 3) Карпатська Україна.

43. Коли був створений адміністративний підрозділ, який відав питаннями освіти і шкільництва – шкільний реферат (відділ) Підкарпатської Русі?

- 1) 1919 р.;
- 2) 1920 р.;
- 3) 1928 р.

44. Закон XX “Про шкільну повинність та восьмирічну народну школу”, яким передбачалося “забезпечити виховання релігійного і морального громадянина, в дусі національної культури” був прийнятий за часів перебування закарпатських земель у складі:

- 1) Австро-Угорської імперії;
- 2) Чехословацької Республіки;
- 3) Угорського королівства;
- 4) СРСР.

45. Перший з’їзд народних комітетів Закарпатської України, який прийняв “Маніфест про возз’єднання Закарпатської України з Радянською Україною” пройшов у Мукачеві в:

- 1) 1944 р.;

- 2) 1945 р.;
- 3) 1946 р.

46. Декрет Народної Ради Закарпатської України “Про реформу народної освіти” було прийнято:

- 1) 1944 р.;
- 2) 1945 р.;
- 3) 1946 р.

47. Ужгородський державний університет було відкрито у:

- 1) 1944 р.;
- 2) 1945 р.;
- 3) 1946 р.

48. Закон “Про зміцнення зв’язку школи з життям і про дальший розвиток системи народної освіти в Українській РСР” (1959) передбачав обов’язкове вивчення у школах:

- 1) української мови;
- 2) російської мови;
- 3) однієї з мов національних меншин регіону.

49. За вагомий внесок у розвиток національної освіти і науки Указом Президента України УжДУ присвоєно статус національного і перейменовано на Ужгородський національний університет із наданням четвертого рівня акредитації в:

- 1) 2000 р.;
- 2) 2002 р.;
- 3) 2008 р.

50. Мукачівський державний університет створено шляхом злиття Мукачівського гуманітарно-педагогічного та Мукачівського технологічного інститутів у:

- 1) 2002 р.;
- 2) 2003 р.;
- 3) 2008 р.

Ключ до тестових завдань

№ з/п	Відповідь	№ з/п	Відповідь	№ з/п	Відповідь	№ з/п	Відповідь	№ з/п	Відповідь
1.	2	11.	3	21.	4	31.	3	41.	4
2.	2	12.	1	22.	3	32.	2	42.	2
3.	2	13.	1	23.	1	33.	2, 4, 5	43.	1
4.	1	14.	1	24.	2	34.	2	44.	3
5.	2, 4, 5	15.	2	25.	2, 4	35.	2	45.	1
6.	2	16.	1	26.	2	36.	2	46.	2
7.	1	17.	2	27.	2	37.	1	47.	2
8.	3	18.	2	28.	2	38.	1	48.	2
9.	1	19.	3	29.	3	39.	1	49.	1
10.	3	20.	3	30.	3	40.	3	50.	3

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Артемова Л. В. Історія педагогіки України : підручник. Київ : Либідь, 2006. 424 с.
2. Гомоннай В. В. Антологія педагогічної думки Закарпаття (XIX – XX ст.). Ужгород : Закарпаття, 1992. 298 с.
3. Гомоннай В., Росул В. Видатні педагоги України (XIX – XX ст.). Ужгород : Закарпаття, 2001. 66 с.
4. Демченко О. П. Практикум з історії педагогіки : навч. посіб. Київ : Слово, 2012. 432 с.
5. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
6. Завгородня Т. К., Прокопів Л. М., Стражнікова І. В. Історія педагогіки : навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ, 2014. 160 с.
7. Зайченко І. В. Історія педагогіки : навч. посіб. : у 2 кн. Київ : Слово, 2010. Кн. 2 : Школа, освіта і педагогічна думка в Україні. 1032 с.
8. Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура : україномовний варіант українсько-угорського видання / під ред. М. Вегеша, Ч. Фединець; редкол. : Ю. Остапець, Р. Офіцинський, Л. Сорко, М. Токар, С. Черничко; відп. за вип. М. Токар. Ужгород : Поліграфцентр “Ліра”, 2010. 720 с.
9. Історія української школи і педагогіки / уклад. : О. О. Любар, за ред. В. Г. Кременя. Київ : Знання, 2005. 767 с.
10. Левківський М. В. Історія педагогіки : навч. посіб. 3-тє вид., переробл. і допов. Київ : Вид-во “Центр учбової літератури”, 2008. 190 с.
11. Любар О. О., Стельмахович М. Г., Федоренко Д. Т. Історія української школи і педагогіки : навч. посібн. Київ : Знання, 2006. 447 с.
12. Медвідь Л. А. Історія національної освіти і педагогічної думки в Україні: навч. посіб. Київ : Вікар, 2003. 335 с. (Вища освіта XXI століття).
13. Мосіяшенко В. А., Курок О. І., Задорожна Л. В. Історія педагогіки України в особах : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2005. 266 с.
14. Нариси історії Закарпаття / авт. кол. : І. М. Гранчак, Д. Д. Данилюк, Е. А. Балагурі, В. І. Ілько, Г. В. Павленко, В. В. Пальок. Ужгород : Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ Закарпатського обласного управління по пресі, 1993. Т. 1 : з найдавніших часів до 1918 року. 436 с.
15. Нариси історії Закарпаття / ред. кол. : І. Гранчак, Е. Балагурі, І. Грицак, В. Ілько, І. Поп : історія. Ужгород : видавництво “Закарпаття”, 1995. Т. 2 : 1918–1945. 663 с.
16. Нариси історії Закарпаття. Ужгород : Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2003. Т. 3 : 1946–1991. 648 с.
17. Освіта Закарпаття : монографія / В. В. Химинець, П. П. Стрічик, Б. М. Качур, М. І. Талапканич. Ужгород : Карпати, 2009. 464 с.

18. Педагогічна енциклопедія Закарпаття. Ужгород : Карпати, 2021. Т. 1 : А–Н. 512 с.
19. Проніков О. К. Історія педагогіки : курс лекцій. Київ : Видавничий Дім “Слово”, 2015. 440 с.
20. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю., Осьмук Н. Г. Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах : навч. посіб. Суми : СумДПУ, 2015. 250 с.
21. Сбруєва А. А., Рисіна М. Ю., Осьмук Н. Г., Чистякова І. А. Практикум з історії педагогіки : навч.-метод. посіб. Вид. 4-те, допов. й переробл. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 165 с.
22. Скільський Д. М. Історія української педагогіки : ілюстр навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 340 с.
23. Сисоева С. О., Соколова І. В. Нариси з історії розвитку педагогічної думки : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 308 с.
24. Українська педагогіка в персоналіях : навч. посіб. : в 2 т. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ : Либідь, 2005. Т. 1 : X – XIX століття. 622 с.
25. Українська педагогіка в персоналіях. навч. посіб. : в 2 т. / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ : Либідь, 2005. Т. 2 : XX століття. 550 с.
26. Фізеші О. Й. Початкова школа на Закарпатті (друга половина XIX – початок XXI ст.) : монографія. Ужгород : МДУ, 2015. 528 с.
27. Човрій С. Ю. Підготовка вчителів для шкіл Закарпаття (XIX ст. – 40-і роки XX ст.) : методичні рекомендації до вивчення теми “Розвиток освіти та шкільництва Закарпаття” з дисципліни “Історія педагогіки” для студентів освітнього ступеня “бакалавр” напряму підготовки 6.010102 “Початкова освіта”. Мукачево МДУ, 2017. 31 с.
28. Човрій С. Ю. Розвиток освіти та шкільництва Закарпаття: методичні рекомендації до вивчення теми з дисципліни “Історія педагогіки” для студентів освітнього ступеня “бакалавр” спеціальності 013 “Початкова освіта”. Мукачево : МДУ, 2019. 46 с.
29. Хрестоматія з історії педагогіки : в 2 т. / за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д. пед. н., проф. А. В. Троцько. Харків : ХНАДУ, 2011. Т. 1. 456 с.
30. Хрестоматія з історії педагогіки : в 2 т. / за заг. ред. чл.-кор. НАПН України, д. пед. н., проф. А. В. Троцько. Харків : ХНАДУ, 2011. Т. 2. 524 с.

Додаткова література

1. Абрамович С. Д., Чикарькова М. Ю. Світова та українська культура : навч. посіб. Львів : Світ, 2004. 344 с.
2. Волкова Н. П. Педагогіка : посібник. Київ : Академія, 2002. 576 с. (Альма-матер).
3. Волошин А. Вибрані твори. Ужгород : Закарпаття, 2002. 528 с.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.

5. Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”). Київ : Райдуга, 1994. 61 с.
6. Дровозюк Л. Костянтин Дмитрович Ушинський: біля основ наукової педагогіки й народної школи. Київ : Видавничий дім “Простір”, 2008. 64 с. (Стозір’я. Бібліотека української родини. Педагоги. Психологи. Медики).
7. Духнович О. Твори. Ужгород : Карпати, 1993. 250 с.
8. Історія педагогіки : лекції та хрестоматія / авт.-упоряд. : Е. І. Федорчук, В. В. Федорчук ; Кам’янець-Поділ. держ. ун-т. Кам’янець-Подільський : Вид-во ПП Зволейко, 2007. 320 с.
9. Історія світової та української культури: підруч. для вищ. закл. освіти / В. А. Греченко, І. В. Чорний, В. А. Кушнерук, В. А. Режко. Київ : Літера ЛТД, 2002. 464 с.
10. Калуська Л. Видатні українські педагоги : інформаційний довідник. Тернопіль : Мандрівець, 2008. – 224 с.
11. Кляп М. І. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність Августина Волошина в міжвоєнний період (1919–1939). Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. 152 с.
12. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина ХІХ – ХХ ст.) : хрестоматія / упоряд. : Л. Д. Березовська та ін. Київ : Наук. світ, 2003. 418 с.
13. Москаленко А. М. Історія педагогіки : навч.-метод. посіб. Київ : Київський університет, 2014. 240 с.
14. Нагачевська З. І., Джус О. В. Історія педагогіки. Методичне забезпечення самостійної роботи студентів ОКР “бакалавр” : навч.-метод. посіб. Івано-Франківськ : “НАІР”, 2014. 188 с.
15. Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатні українські педагоги: підручник / А. М. Бойко, В. Д. Бардінова та ін.; під заг. ред. А. М. Бойко. Київ : ВД “Професіонал”, 2004. 576 с.
16. Росул В. В. Освіта Закарпаття на зламі століть : монографія / Мукачево : “Елара”, 2002. 256 с.
17. Ступарик Б. Національна школа: витоки, становлення : навч. посіб. Івано-Франківськ : Прикарпатський університет, 1992. 192 с.
18. Сухомлинська О. В. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. Київ : А.П.Н., 2003. 68 с.
19. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Київ : Радянська школа, 1978. 263 с.
20. Сухомлинський В. О. Вогнегривий коник : Казки. Притчі. Оповідання / упор. і передм. О. Сухомлинської. 2-ге вид., стереот. Київ : Вікар, 2008. 200 с.
21. Турянця В. О. Духнович – педагог-новатор. Ужгород : Вид-во УжНУ, 2003. 44 с.
22. Українська та зарубіжна культура : навч. посіб. / Л. Є. Дещинський , Я. Я. Денісов , М. П. Скалецький та ін ; за ред. Л. Є. Дещинського. Вид. 4-те, переробл. і допов. Львів : Бескид Біт, 2005. 304 с.

23. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : у 2 т. / за ред. О. І. Пискунова. Київ : Радянська школа, 1983. Т. 2 : Проблеми російської школи. 359 с.
24. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : у 2 т. / за ред. О. І. Пискунова. Київ : Радянська школа, 1983. Т. 1 : Теоретичні проблеми педагогіки. 488 с.
25. Фізеші О. Й. Розвиток освіти в Закарпатті : курс лекцій для студентів спеціальності 8.01010201 “Початкова освіта”. Мукачево : МДУ, 2012. 87 с.
26. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. Вид. 2-ге, випр., допов. Київ : Академвидав, 2009. 560 с. (Альма-матер).
27. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки : навч. посіб. / упоряд. З. Н. Борисова, В. У. Кузьменко; за заг. ред. З. Н. Борисової. Київ : Вища школа, 2004. 511 с.
28. Хроніка Закарпаття. 1867–2010 : українсько-угорське двомовне видання. Вид. 3-тє із Серії “Studia Regionalistica” / М. Вегеш та ін. Ужгород : Видавництво УжНУ “Говерла”, 2011. 312 с.
29. Чепіль М. М., Федорович А. В. Історія педагогіки : навч.-метод. посіб. Дрогобич : Ред.-видавн. від. ДДПУ імені Івана Франка, 2009. 64 с. (Університетська бібліотека).
30. Якименко С. І., Лавренчук Ю. М. Гуманістичні ідеї в педагогічній спадщині М. І. Пирогова та М. О. Корфа: порівняльний аналіз : монографія. Київ : Видавничий Дім “Слово”, 2015. 208 с.

Інтернет-джерела

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Левківський М. В. Історія педагогіки : навч. посіб. 4-те вид., стеротипне. Київ : Вид-во «Центр учбової літератури», 2011. 190 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Levkivskyi_Mykhailo/Istoriia_pedahohiky.pdf
4. Наукова бібліотека Мукачівського державного університету. URL : <https://msu.edu.ua/library/biblioteka-sohodni/>
5. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL : <http://www.nbuv.gov.ua/>
6. Українці в освіті. URL : <http://www.ukrainians-world.org.ua/ukr/peoples/>

ДОДАТКИ

Appendix A

Ratio Educationis totiusque Rei Literariae per Regnum Hungariae et Provincias eidem adnexas (1777)

Austria was formed as one of the most powerful and developed countries of Europe until mid XVIII century. This was facilitated, first and foremost, by successful wars, annexation of new territories, industrial development and rational foreign policy. However, the development of Austria's educational system of late XVIII century, as one of the factors of maintaining the country's dominant positions on the European continent, was lagging behind such countries as Germany, France, and England. This situation called for immediate and urgent reforms, first of all, on the part of the state.

The Austrian government understood it was impossible to build a strong country without the necessary amount of educated people. Late XVIII century educational system was under the influence of the church that tried to spread its influence on universities as well. Yet in the years of Charles VI's reign (1711–1740) state influence on higher educational establishments dominated. However, in the course of her reign (1745–1765) Maria Theresa initiated structural educational reforms. She persisted on the secular character of education and claimed that education should be the state's exclusive right and ought to be available for all strata of the population.

Figure 1. Empress Maria Theresa, portrait by Martin van Meytens (1759),
Academy of Fine Arts Vienna

Retrieved from <https://www.aeiou.at/aeiou.encyclp.m/m208917.htm>

In 1760 empress Maria Theresa established the Royal Commission on the Issues of Education (Latin: Studien-Hofcommission), and in 1764 she established the Hungarian Commission on the Issues of Education (Latin: Commissio Studiorum).

By her decree of 17 July 1769 Maria Theresa proved that administration and control over all branches of education in Hungary was royal powers and authority. In 1773 the Commission on the Issues of Education was formed as part of the Hungarian Royal Council of Governors (Hungarian: A Magyar Királyi Helytartótanács Tanügyi Bizottsága) that took over the functions of the previous commission formed in 1764. On 21 September 1773 Maria Theresa made public the bull of Pope Clement XIV “Dominus ac Redemptor Noster” on outlawing the Society of Jesus that owned significant material values that were used for the needs of the educational reform. The Society’s wealth allowed to establish the Fund of maintaining education (Hungarian: Tanulmányi Alap) in 1775 [3, pp. 31–33].

On 5 August 1776, pursuant to the Decree on education management (Hungarian: A tanügyigazgatási rendelet), the Kingdom of Hungary was subdivided into nine school districts with centres in the following cities: Buda, Pozsony, Besztercebánya, Győr, Pécs, Kassa, Ungvár, Nagyvárad, and Zágráb [3, p. 35].

To increase its population’s level of education to the European standard Maria Theresa, ruler of the Habsburg empire, invited J. Felbiger from Germany, canon regular of the Order of St. Augustine, who developed a plan of reorganizing public schooling in 1774 according to the German model.

Figure 2. Johann Ignaz von Felbiger (1724–1788)

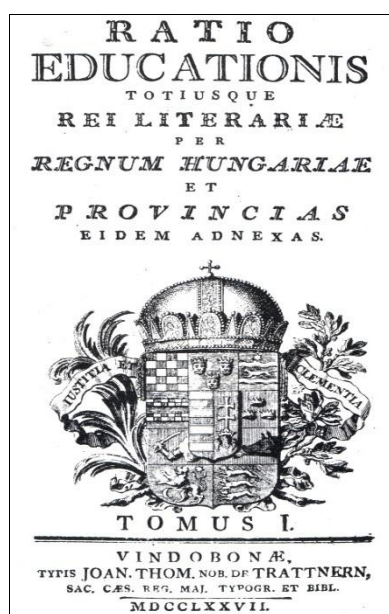
Retrieved from http://idrzi18.adw-goettingen.gwdg.de/portraits_detail/felbiger.html

This plan is reflected in the work “Allgemeine Schulordnung für die deutschen Normal-, Haupt- und Trivialschulen in den sämtlichen kaiserlich-königlichen Erbländern. Wien. 1774 / General school statute for German normal, main, and trivial schools. Vienna. 1774” and formed the basis of the school reform in the Kingdom of Hungary [6, p. 14]. E. Fináczy (Hungarian: Fináczy Ernő), a researcher of the history of development of education in Hungary, an active member of the Hungarian Academy of Sciences states: “ez a szabályzat adta meg a kereteket, melyeken belül

innenfél évtizedeken át Ausztria és Magyarország népiskoláinak eljárása mozgott. Itt jutnak kifejezésre azok a normák, melyeknek követésétől az egész népoktatás egységét és egyenlőségét várta a bécsi kormány. / this provision has guaranteed the functioning of public schools in Austria and Hungary for decades. This is the wording of the norms in which the Vienna government saw unity and equality of the whole public education.” [2, p. 182].

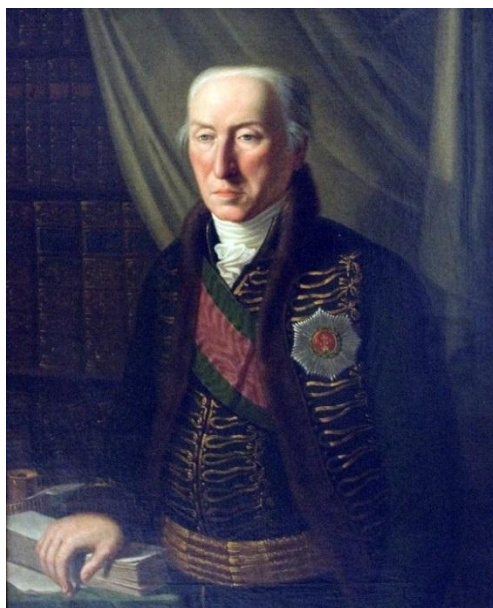
The reform was carried out in accord with the document approved by empress Maria Theresa on 22 August 1777 that introduced a new system of education in Hungary and its provinces. It was published in Latin under the title: “Ratio Educationis totiusque Rei Literariae per Regnum Hungariae et Provincias eidem adnexas. Tomus I. Vindobonae. Typis Joan. Thom. Nob. de Trattnern. MDCCLXXVII” (herein: the full name in Hungarian: A nevelés- és oktatásügy rendje Magyarországon és kapcsolt tartományokban. I. kötet. Bécsben nyomtatta nemes Trattnern János Tamás, a császári és királyi felség nyomdásza és könyvkereskedője. 1777 / The system of education of the Kingdom of Hungary and its provinces. Volume I. Vienna. Printed in the printing house on noble Trattnern János Tamás – the publisher and printer of Holy Roman Empress. 1777) [1, p. 35].

Figure 3. Ratio Educationis totiusque Rei Literariae per Regnum Hungariae et Provincias eidem adnexas (1777) (Title page)

Source: [5].

The authors of this conceptual legislative model were J. Ürményi (Hungarian: Ürményi József) (1741–1825) – a counsellor of Her Imperial Majesty’s Chancellery; D. Tersztyánszky (Hungarian: Tersztyánszky Dániel) (1730–1800) – an archivist, librarian, and journal editor; P. Makó (Hungarian: Makó Pál) (1723–1793) – a professor of mathematics and physics; Á. Kollár (Hungarian: Kollár Ádám) (1718–1783) – a lawyer, historian, linguist, and director of Vienna court library [3, p. 35].

Figure 4. Ürményi József (1741–1825)

Retrieved from

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:J%C3%B3zsef_%C3%9Crm%C3%A9nyi_Chief_Justice.jpg

“Ratio Educationis” consists of an introduction and three chapters. The introduction states the necessity and priority of regulating the educational system, informs about the nationalities (Hungarians, Germans, Slovaks, Croats, Ruthenians, Serbians, Romanians), religion (Roman Catholic, Evangelist, Reformed Church, Greek Catholic, Orthodox), social strata of the population of the Kingdom of Hungary, as well as the structure of the educational system: royal universities, royal academies, gymnasiums, basic gymnasiums, public schools. The author further emphasizes that reorganization of the educational system will only be efficient if “the pedagogues get proper salary, if the teacher’s work is valued, if the state properly finances education and controls the functioning of educational institutions, as well as the rational spending of the budgeted funds” [5, pp. 17–23]. The introduction ends with the explanation of the need to divide the document into three chapters (§ 6) [5, pp. 22–23].

The first chapter “De politica-economica Scholas administrandi ratione generatim” describes the system of administration of educational establishments (§§ 7–81) [5, pp. 25–60]. The highest governing body of education was the Commission on Educational Issues that formed part of the Hungarian Royal Council of Governors (§ 9). Hungary was divided into 8 school districts with centres in the following cities (§ 11): Buda (herein: Hungarian Buda – the capital of the Kingdom of Hungary from late XIV century until it became part of the Ottoman Empire in 1541. In 1686 the Holy League army liberated the city from the Turkish yoke. In 1873 as a result of union of Buda, Pest, and Óbuda the city of Budapest was formed), Pozsony (herein: Hungarian Pozsony – until 1919 – a city in Central Europe, nowadays Bratislava, the capital of the Slovak Republic), Besztercebánya (herein: Hungarian Besztercebánya, Slovak Banská Bystrica – a city in central Slovakia on the Hron River, the centre of Banská Bystrica region), Győr (herein: Hungarian

Győr – a city in North-Western Hungary), Pécs (herein: Hungarian Pécs – a city in South-Western Hungary), Kassa (herein: Hungarian Kassa, Slovak Košice – a city in Eastern Slovakia), Ungvár (herein: Hungarian Ungvár, Ukrainian Uzhhorod – a city on the Uzh River, nowadays the administrative centre of the Transcarpathian region), Nagyvárad (herein: Hungarian Nagyvárad, Romanian Oradea – a city in Western Romania). Furthermore, to supervise schools in Dalmatia, Croatia, and Slovenia a ninth school district was formed with its centre in Zágráb (herein: Hungarian Zágráb, Croatian Zagreb – nowadays the capital of Croatia). School districts were headed by royal directors (“Regii provinciales studiorum directores”), and primary school inspectors were subordinated to them [1, pp. 47–48]. In the centre of each school district four-class “normal” schools (Latin: schola normalis), i.e. model schools were established that served as examples for other public schools. These schools had four classes. Each class was taught by a different teacher. In addition, there had to be teachers of drawing and music. The director of a normal school was at the same time a deputy inspector of the district’s public schools. “Normal” schools started preparatory schools (from Latin preparandia – preparatory school [4, p. 1100]) to train teachers for public schools. The course of training lasted for several months and finished with taking specialized qualification exams in all subjects that had to be taught in a public school. Passing the exam entitled the candidate to teach there (§ 48) [5, p. 44]. The document stressed the need to improve the social and material status of pedagogues [5, p. 22].

The second chapter “De Institutione et argumentis studiorum” offered recommendations on planning and the content of the training process in educational institutions of various levels (§§ 82–201) [5, pp. 61–159].

The third chapter “De Scholarum politia seu disciplinae procuratione” revealed the peculiarities of managing educational establishments (§§ 202–254) [5, pp. 161–209].

The document “Ratio Educationis” specified the following general provisions on the organization of education:

1. Education is state priority; all educational institutions are subject to state control. The foundations of secular education were laid out.

2. The system of education:

- elementary level – public schools (village, urban village, town);
- intermediate level – gymnasium and general education department of the academy. Basic gymnasium consisted of three grammatical classes, while the main gymnasium included rhetorical and grammatical classes. Thus, the complete course of studies at a gymnasium lasted for five years. Secondary education finished with a two-year period of studies at the Humanities Department of an academy;

- higher level – third and fourth years of studies at the academy – Law Department. University studies: after successful graduation from the Faculty of Philosophy (two years) a student could continue his studies at one of the faculties – Law, Medical, or Theological.

3. A system of public education management was formed. There were nine school districts in the Kingdom of Hungary (Transcarpathia was a separate school

district). Each district was headed by the chief director appointed by the emperor. Primary school inspector was subordinated to him. Both performed administrative control functions of public schools and were government officials.

4. Curricula were supplemented by natural science and mathematical disciplines.

5. Mother tongue instruction was provided for in primary schools. Latin was the language of instruction at intermediate-level educational institutions. The German language was introduced into the teaching and educational process as the state language that was recommended for studying.

6. Great attention was paid to training teachers of public schools that was conducted in “normal” (model) schools.

However, we ought to mention the drawbacks of the document as well, in particular that “Ratio Educationis” was not a law, but a decree that was opposed by the Reformed who ignored the government’s demands to adhere to the provisions hereof in the educational institutions that were established by Reformed religious communities. Furthermore, the authors of “Ratio Educationis” failed to take into account the shortage of secular qualified pedagogical staff in the Kingdom of Hungary; as a result, clergymen were still employed in the system of education. They received state instructions, however church influence was still strong. Despite the specified drawbacks, Maria Theresa’s school reform played a significant role in improving the public education of Hungary and Transcarpathia.

References

1. Az 1777-iki Ratio Educationis [The 1777 Ratio Educationis]. Translated, supplied with an introduction and notes : dr. A. Friml. Gy. Kornis (Ed.). (1913). Budapest : Kiadja a Kath. Középiskolai Tanáregyesület. *Pedagogical Library*. Vol. I. 271 p. [in Hungarian].

2. Fináczy, E. (1927). Az újkori nevelés története (1600–1800.) : vezérfonal egyetemi előadásokhoz [The history of modern education (1600–1800) : a guideline for university lectures]. Budapest : Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. 407 p. [in Hungarian].

3. Kardos, J. & Kelemen, E. (1996). 1000 éves a magyar iskola (996–1996) [The 1000 year-old Hungarian school (996–1996)]. L. Balogh (Ed.). Budapest : Korona Kiadó Kft. 192 p. [in Hungarian].

4. Magyar értelmező kéziszótár [Hungarian concise monolingual dictionary] (2003). F. Puztai (Ed.). Budapest : Akadémiai Kiadó. 1507 p. [in Hungarian].

5. Ratio Educationis. Az 1777-i és az 1806-i kiadás magyar nyelvű fordítása [Ratio Educationis. The Hungarian-language translation of the 1777 and 1806 editions]. (1981). Translated, supplied with notes and indices by I. Mészáros. Budapest : Akadémiai Kiadó. 433 p. [in Hungarian].

6. Szakál, J. (1934). A magyar tanítóképzés története [The history of Hungarian teacher training]. Budapest : Hollóssy János Könyvnyomtató. 147 p. [in Hungarian].

Appendix B

Ratio Educationis publicae totiusque rei literariae per Regnum Hungariae et provincias eidam adnexas (1806)

On 4 November 1806, Emperor Francis I (years of reign: 1804–1835), issued the second edition of “Ratio Educationis publicae totiusque rei literariae per Regnum Hungariae et provincias eidam adnexas. Buda. Typis et sumtibus regiae Universitas Hungaricae. 1806” (herein: the full name in Hungarian: Magyarország és a társországok átfogó iskolai oktatási-nevelési rendszere. Budán nyomtatta a magyar királyi egyetem saját költségén. 1806 / The system of school education of the Kingdom of Hungary and all adjacent lands. Buda. Printed in the printing house of the Hungarian Royal University. 1806) [3, p. 8].

Pursuant to the Decree the system of education was the state’s privilege. The Decree reached Catholic educational institution only as far as the Reformed evaded it on grounds of their autonomy provided by Law XXVI (1791. évi XXVI. törvénycikk a vallás ügyéről / Law XXVI “On the issue of religion”, 1791). The content of II Ratio was characterized by ethnic and religious tolerance within the multinational Austrian Empire [2, pp. 294–295].

The Decree determined 6 school districts with centres in the following cities: Buda, Pozsony, Győr, Kassa, Nagyvárad, and Zágráb. It opened up the opportunity to study in one’s mother tongue, recognized each child’s need for education, and, in general, had a positive effect on the development of schooling and pedagogical education [1, p. 42].

The second edition of the “Ratio Educationis” formed the conditions for transferring primary schools’ management to the Gymnasiums Management Administration. There were six such institutions on the territory of the Kingdom of Hungary. The document prescribed that each parish should start a school to teach both boys and girls writing and reading in addition to catechism. Separate studying for girls was provided for in town schools only. After passing the second edition of the “Ratio Educationis”, regular functioning schools were opened in some bigger villages with a teacher employed, and not a lay clerk.

Gymnasiums continued teaching in Latin, however, this Decree enabled the introduction of the Hungarian language. The gymnasiums for national minorities allowed the educational material to be explained in the students’ mother tongue for better understanding.

A new type of an independent educational establishment was started within the educational system – a lyceum that offered a two-year philosophical training. As to the other educational institutions, academy offered a two-year training in philosophy and a three-year training in Law. At universities, the Faculty of Philosophy continued performing the role of general educational training, just like in the Middle Ages. However, syllabuses now included knowledge of natural sciences. Furthermore, there were three-year studies at the Faculty of Law, four-year studies at the Theological Faculty, and five-year studies at the Medical Faculty.

The second edition of the “Ratio Educationis” featured an improved sequence of studying academic subjects. § 180 clearly sets out the requirements for a primary

school teacher: “Mindenekelőtt természetesen az a legfontosabb, hogy az e tisztségre szánt tanítókkal a tanítás készségét lelkiismeretesen elsajátíttassák és végül csak azokat helyezték el az iskolákban, akik a köznevelés szabályzatát alaposan megtanulták, erkölcsi szilárdságukat bizonyítják, szakmai alkalmasságuknak pedig ismételten tanúságát adják, és felhívják magukra a figyelmet a hazai nyelv és más szükséges dolgok ismeretével.” (herein: To begin with, it is essential that professionals-to-be should diligently master professional skills and, finally, only those should be given the opportunity to work at schools who are aware of public education requirements, justified their moral perfection, proved their professional competence, knowledge of the national language, as well as of other necessary skills) [3, p. 308]. In the process of training professionals for educational establishments great attention was paid to the mastery of the primary schools’ study material, as well as to the methods of teaching. After successful passing their exams, preparatory school students received a certificate authorizing them to work as a primary school teacher or work in families, teach and educate children individually.

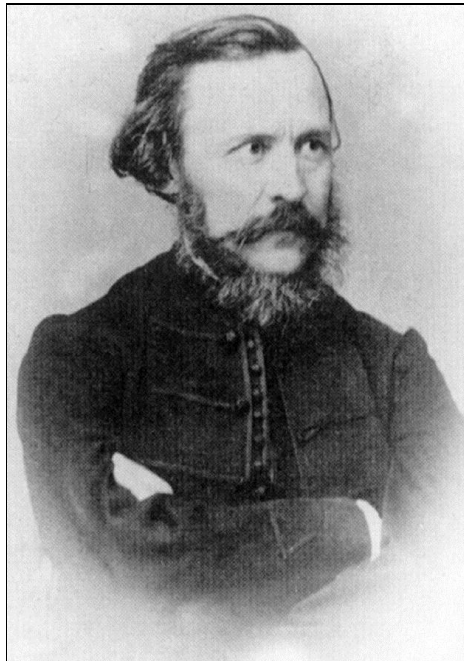
References

1. Kardos, J. & Kelemen, E. (1996). 1000 éves a magyar iskola (996–1996) [The 1000 year-old Hungarian school (996–1996)]. L. Balogh (Ed.). Budapest : Korona Kiadó Kft. 192 p. [in Hungarian].
2. Mészáros, I. (2000). A katolikus iskola ezeréves története Magyarországon [The 1000 year history of the Catholic school in Hungary]. Budapest : Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója. 346 p. [in Hungarian].
3. Ratio Educationis. Az 1777-i és az 1806-i kiadás magyar nyelvű fordítása [Ratio Educationis. The Hungarian-language translation of the 1777 and 1806 editions]. (1981). Translated, supplied with notes and indices by I. Mészáros. Budapest : Akadémiai Kiadó. 433 p. [in Hungarian].

Appendix C

Law XXXVIII “On public education” (1868)

In 1867 as a result of signing the Austria-Hungary Treaty, a dual (one in two) constitutional monarchy Austria-Hungary was formed. The Austrian Empire (Cisleithania) and the Kingdom of Hungary (Transleithania) were recognized as sovereign and equal parts of the country united by the authority of the Austrian emperor from the House of Habsburg who had the title of the king of Hungary at the same time. The emperor’s powers included state authority: foreign policy, military issues, financial and customs system. Both parts of the country had their own elected parliament, government, their own system of public administration, court, and justice. Therefore, there arose the need to bring Hungary’s system of education in line with the society’s needs. The Parliament passed a new law on education that has become known as Law XXXVIII of 1868 (Hungarian: 1868. évi XXXVIII törvény a népiskolai közoktatás tárgyában) or Eötvös József’s Law (Hungarian: Eötvös József) – Minister of Religious Affairs and Education of the Kingdom of Hungary.

Figure 1. Eötvös József (1813–1871)

Source: [2, p. 56].

The Law provided for reforming the system of education. It consisted of nine chapters:

1. On the obligatory character of education and the right to choose an educational institution.
2. Types of public education institutions, the order of their establishment, and functioning.
3. On church-run establishments of public education.
4. On private and public establishments of public education.
5. On municipal public education institutions.

6. On state establishments of public education.
7. On pedagogical institutions.
8. On public education management bodies.
9. On teachers.

The main provisions of the Law:

1. The introduction of general compulsory education of 6–12 and 12–15 year-old children. In case the parents or the guardian did not send their child to school, a warning was issued, then they were fined for a sum from 50 halers to 4 forints (herein: currency units of Austria-Hungary). After the fourth fine the question of assigning a special guardian was arising.

2. Parents and guardians were given the freedom to choose whether to teach their children at home or at any school. However, the period of study could not be less than prescribed by Law, i.e. from 6 to 15 years.

3. The Law differentiated the following levels of public education: primary public, higher public, town (herein: educational institutions where the children of craftsmen, tradesmen, officers received general education and practical vocational training), higher female, teacher training seminaries.

4. Schools could be established for state or private costs, belong to town or rural communes, as well as to church parishes.

5. Primary public school consisted of two courses of studies: six-year and three-year (refresher course).

6. Supervision of the work of public schools was performed by the county school commission (comitat/zhupa – Latin comitatus, Ruthenian *жупа*, Hungarian *megye/vármegye* – administrative and judicial unit in the Kingdom of Hungary [1, p. 705]), county school inspector and territorial school administration. Church schools were also subordinated to diocesan administration. The latter entrusted the local district vicar to supervise parish schools. The Minister of Religious Affairs and Education appointed the county school inspector. He was the Ministry's representative in the county and monitored the enforcement of school laws and Ministry decrees on the territory of the county.

7. Clause 23 specified that if the villages had no parish school or if the existing one did not meet the requirements set out in the relevant legislation, a community primary school was to be started and maintained for children of various denomination [3, p. 231].

8. The Law (§ 58) guaranteed everyone the right to study in their mother tongue. In multilingual communities it was advisable for the teacher to know the languages of the ethnic groups perfectly [3, p. 262].

9. The state had the right to organize state schools where needed or take into account the peculiarities of the settlements. All schools had to meet organizational, material, technical, sanitary, hygienic, and pedagogical requirements prescribed by Law.

10. Children from low-income families were exempt from tuition fees and received course books free of charge (§ 51) [3, p. 257].

Chapter seven of the Law XXXVIII dealt with the issues of training pedagogical staff (§§ 81–115) [3, pp. 266–269]. Pursuant to the Law, teacher training seminaries became independent special educational establishments. The Law authorized churches (§ 13) [3, pp. 223–224] and even private people (§ 16) [3, p. 228] to establish, maintain teacher training seminaries provided the educational institutions met the requirements set out for the state ones. The Law provided for the establishment of 20 teacher training seminaries in different regions of the Kingdom of Hungary (§ 81) [3, p. 266].

The Law stipulated for further professional training of pedagogical staff. Special attention was paid to the improvement of practical training of teachers-to-be. It was clearly specified that each pedagogical educational establishment had to have a basic school for the seminarists to have teaching practicum (§ 82) [3, p. 266], two holds (herein: area measurement in Hungary, equals 0.432 hectares) of adjacent territory for practical training in agriculture, horticulture, viticulture (§ 83) [3, p. 266] and a library to provide teachers and students with relevant literature (§ 96) [3, p. 267].

The term of studies at the pedagogical educational establishment was determined to be three years (§ 87) [3, p. 266]. In the course of studies at the teacher training seminary the Law prescribed the study of the following compulsory subjects: religion and ethics; pedagogics; methods of teaching; geography (general, national); history (general, national); mother tongue; the Hungarian language; the German language; natural sciences and the use of their achievements in agriculture and industry; economics, economic and horticultural practicum; fundamentals of national jurisprudence; arithmetic and geometry; singing and music (playing a musical instrument: violin, piano); calligraphy and drawing; methods of physical training; teaching practicum (§ 88) [3, p. 266–267]. The Law specified that the curriculum, approved by the Minister of Religion Affairs and Education of the Kingdom of Hungary, determined the list of disciplines that were studied at the educational institution, the order of their learning and the number of academic hours to study each of them per year, as well as the weekly academic load (§ 89) [3, p. 267].

The Law specified the manning table of the pedagogical institution: a director, not less than two teachers, one assistant, and a basic school teacher (§ 84) [3, p. 266]. The pedagogues' salary was determined. A teacher received 1000 forints and extra 100 forints to compensate for renting living quarters; a director was paid 1100 forints and extra 200 for performing his duties. An assistant had a salary of 450 forints and the opportunity to live in office accommodations belonging to the educational institution with provided heating and catering. A basic school teacher's salary was 700 forints without additional payment for dwelling (§ 85) [3, p. 266].

§ 86 specified the requirements to enter a pedagogical educational institution, viz.: the right to enter the seminary was granted to physically sound, properly prepared, at least 15 year-old candidates; the level of relevant training was determined based on the certificate or entrance exams in the disciplines (mother tongue, arithmetic, geography, history) that were taught in lower classes of gymnasiums, real (herein: educational institutions majoring in natural and exact

sciences) or town schools [town schools]. The course of studies at town schools was 6 years for boys and 4 years for girls (§ 68) [3, p. 264]. Students could enter town schools after finishing 4 classes of a primary school (§ 69) [3, p. 264]. §§ 101–105 determined the requirements to end-of-year and final examinations [3, p. 268], §§ 106–115 specified the requirements for female teacher training seminaries [3, p. 268–269], § 95 stated the director's functions [3, p. 267], etc.

Pursuant to § 133 of the Law XXXVIII only those could apply for the post of a teacher who had a diploma certifying graduation from a teacher training seminary. In case the teacher was working when the Law was adopted, but his education did not meet the requirements, he had to upgrade his professional skills at courses held by the teacher training seminaries during the holidays [3, p. 271]. Teachers were appointed for their post for life. The reasons for laying off could be (§ 138): serious professional negligence, amoral behaviour, committing a crime [3, p. 274].

Due to the establishment of teacher training seminaries, the Law XXXVIII of 5 December 1868 introduced the category of qualified teachers whose job was to settle the issues of teaching and education of youth at public schools in a professional manner. Passing the Law XXXVIII in 1868 played a significant role in the history of development of education and schooling in Hungary and Transcarpathia as far as it facilitated the introduction of obligatory primary education, regulated the work of teacher training seminaries, determined teachers' rights and duties, their salary, etc.

References

1. Державний архів Закарпатської області. Путівник [State archives of the Transcarpathian region. Guide]. (2018). State archives of Ukraine; head compiler : M. Markanych. Uzhhorod : Karpaty. Vol. 1 : Pre-Soviet period funds. 744 p. [in Ukrainian].
2. Kardos, J. & Kelemen, E. (1996). 1000 éves a magyar iskola (996–1996) [The 1000 year-old Hungarian school (996–1996)]. L. Balogh (Ed.). Budapest : Korona Kiadó Kft. 192 p. [in Hungarian].
3. Lévy, F., Dr. Morlin, E. & Szuppán, V. (Ed.). (1893). A magyarországi népoktatásügy, kereskedelmi és ipari szakoktatás szervezete és közigazgatása [The organization and administration of Hungarian public education, commercial and industrial vocational training]. Budapest : az Eggenberger-féle Könyvkereskedés kiadása (Hoffmann és Molnár). Vol. 1 : Nursery school and public education (elementary, public-, higher elementary schools). 906 p. [in Hungarian].

Appendix D
The establishment and development
of Uzhhorod Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary
(1793–1918)

In late XVIII – first half of XIX century Transcarpathia belonged to the Kingdom of Hungary that formed part of the Habsburg monarchy. Empress Maria Theresa and the government of Austria introduced a school reform in 1770s to strengthen central power and the state's influence on education. This reform played a significant role in improving the level of education in Hungary, including Transcarpathia. Owing to the reform, Uzhhorod “normal” (model) school started training teachers for public schools and that laid the foundation of professional pedagogical education in the region.

Archive sources testify to the fact that Hungarian Royal Council of Governors issued a decree in 1792 to start a preparatory school in Uzhhorod “normal” school [3, folio 1–2] (Appendix D.1.).

D. Popovics (Hungarian: Popovics Demeter) was entrusted with the task to organize in Uzhhorod (Hungarian: Ungvár) the process of training chorister teachers for Greek Catholic public schools of Košice (Hungarian: Kassa) district [2, folio 1–5] (Appendix D.2.) and check the condition of all “Russian” (herein: Ruthenian) schools of Mukachevo Greek Catholic eparchy.

Preparatory school entrance requirements included: finished two classes of a real school or four classes of a gymnasium, 16 years of age, a perfect state of health and physical development, high morale, good musical skills, especially singing ones and the ability to play the organ. The list of those who enrolled at the educational institution from 5 to 25 November 1792 included 46 prep school students; the youngest one was 16 years old, while the oldest one was 48. This fact testifies to the absence of age qualification [1, folio 1–7] (Appendix D.3.).

The above-mentioned document also specified the list of prep school students of the 1792–1793 academic year. Therefore, if preparatory school students were enrolled in November 1792, and their course of training at prep school lasted five winter or five summer months, then the first graduation was really in 1793. Training at the preparatory school finished with taking a theoretical and practical examination in all subjects that had been studied in the presence of the director and district school inspector. After passing the exam, preparatory school students received a certificate [24, pp. 6–7].

In 1805 D. Popovics was appointed primary school inspectors of Košice school district for his scrupulous execution of duties [24, pp. 6–7]. After the death of D. Popovics in 1808, Gy. Kricsfalusy (Hungarian: Kricsfalusy György) was appointed the inspector of public schools of Mukachevo Greek Catholic eparchy and head of the institution for training chorister teachers. From 1808 to 1831 Gy. Kricsfalusy was a Pro-Inspector, and from 1831 to 1835 he was Emeritus Pro-Inspector of education [24, p. 22].

Since 1834 the existing five-month courses for training chorister teachers were extended to ten months. In 1835 Gy. Kricsfalusy's successor became a famous

historian, linguist, cultural, educational, and church figure M. Lucskay (Lucskay Mihály) (1789–1843), who supervised preparatory school until 1839. He paid great attention to public schools, strove to provide them with qualified pedagogical staff.

In 1839 J. Csurgovics (Hungarian: Csurgovics János) (1791–1862) was appointed the director of Uzhhorod preparatory school. He made a significant contribution into the organization of schooling and training of teachers for the region’s public schools. He had the educational institution’s first stamp made with the symbols of the Kingdom of Hungary and a Latin inscription: *Sigillum gr. cath. Scholae Praeparand. Ungvariensis 1841* (herein: The stamp of Greek Catholic teacher training preparatory school. Uzhhorod 1841).

Figure 1. Csurgovics János (1791–1862)

Source: [24, p. 24].

Table 1 shows the number of preparatory school students at Uzhhorod Greek Catholic Preparatory School based on archive sources. Statistical data analysis reveals that until mid XIX century the number of entrants wishing to study pedagogics increased sixfold.

Table 1. Statistical data on the number of preparatory school students at Uzhhorod Greek Catholic Preparatory School

Academic year	1824–1825	1831–1832		1832–1833	1833–1834	1835–1836	1836–1837		1842–1843	
Semester	II	I	II	II	I	II	I	II	I	II
Number	8	20	15	15	17	27	30	27	64	48

Compiled based on: [4], [5], [6], [7], [8], [9].

In accord with the Decree of the Council of Governors no. 14 698 of 9 May 1844, the term of studies at Uzhhorod preparatory school was extended by two years [24, p. 30].

Pursuant to Law II of 13 November 1844 Latin as the state language of all governmental offices in the Kingdom of Hungary was changed into Hungarian. Thus, Hungarian became the language of instruction in secondary and higher educational establishments of the kingdom [25, p. 48]. In town, borough and village primary schools of the national minorities of the Kingdom of Hungary instruction was traditionally conducted in mother tongue [27, p. 190]. In 1845 the Hungarian language was officially introduced into at Uzhhorod preparatory school's record keeping instead of the Latin one that had been used before to draw up documents.

In 1861 government bodies of state administration tried to introduce German and agreed to pay salary only to those teachers who would conduct classes in the state language. To express his protest J. Csurgovics resigned from his post of the director of pedagogical institution on 26 November 1861. On 18 September M. Lichvártsik (Hungarian: Lichvártsik Mihály), a teacher of theology, was appointed the director [24, p. 39].

Figure 2. Lichvártsik Mihály

Source: [24, p. 42].

The dynamics of the student base at Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary was decreasing in the following years. This is proved by the statistical data in Table 2 that is compiled based on the statistical data of the Ministry of Religious Affairs and Education of the Kingdom of Hungary in the course of 1867–1871. Compared with 1861–1862 (79 students) [10, folio 3–6] preparatory school student base decreased in general 2.3 times.

Table 2. Statistical data of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary (1867/1868 – 1870/1871 academic years)

Academic year	1867–1868	1868–1869	1869–1870	1870–1871*
Number of teachers	4	4	4	4
of classes	2	2	2	2
students	26	26	30	34

*Together with one preparatory class, 1870–1871 academic year: 7 students.

Source: [20, p. 79].

Pursuant to Law XXXVIII of 1868 the term of studies at Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary in 1872 was extended to three years [24, p. 46].

However, reforming the system of pedagogical educational institutions did not stop there. On 13 June 1877 the Ministry of Religious Affairs and Education of the Kingdom of Hungary developed the Statute “A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter folyó évi 10 998. sz. alatt kiadott szabályrendelete, az állami elemi és polgári-iskolai tanító és tanítónő-képezdek igazgatása tárgyában. / Statute of the organization of the educational process in state primary and town teacher training seminaries.” [26, pp. 529–545]. The Statute determined the start of the academic year (1 September), seminary entrance requirements, seminarists’ duties, the order of transfer to other educational establishments, days-off, holidays. Requirements were formulated for the final qualification examination, annual public examinations, drawing up documents, evaluation system was developed (exemplary – “1”, excellent – “2”, good – “3”, satisfactory – “4”, and the peculiarities of recording marks in students’ record cards (herein: the same academic record books).

Pursuant to the Statute, a teacher’s week load was 18 hours, if necessary – 20 hours. The head of the institution – director of the seminary – had a week load of 14 hours. The document specified that it was the head of the institution who had to teach pedagogics and monitor teaching practicum, thus testifying to the significance of these disciplines among other courses of studies. Other duties of the director of the seminary included controlling the level of teaching other courses of studies, as well as the analysis of seminarists’ progress.

In the course of 1871–1878, according to Table 3, positive changes were observed, viz. a greater number of prep class students which served to level candidates’ available competences to enrol to teacher training seminary. It can be accounted for by the fact that the entrees had different levels of education (beginner, intermediate after finishing vocational schools for craftsmen, sometimes without any education at all).

Table 3. Statistical data of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary (1871/1872 – 1877/1878 academic years)

Academic year	Number of teachers	Number of classes	Number of students				Number of students in the preparatory class
			I	II	III	total	
			in class				
1871–1872 [21, p. 48]	6	3	11	13	12	36	24
1872–1873 [22, p. 44]	7	3	17	13	10	40	16
1873–1874 [19, p. 242]	7	3	16	13	20	49	12
1874–1875 [15, p. 700], [11]	6	3	16	15	12	43	17
1875–1876 [15, p. 702]	8	3	18	10	13	41	21
1876–1877 [12, folio 6]	–	3	32	13	8	53	24
1877–1878 [18, p. 307]	8	3	29	22	15	66	27

Source: systematized based on documents.

Taking into account the necessity to improve the professional level of public school teachers-to-be, as well as to increase both theoretical and practical levels of their training, the Ministry of Religious Affairs and Education of the Kingdom of Hungary issued two decrees in 1881 no. 655 and no. 15 369 that extended the term of studies in teacher training seminaries from three to four years. At Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary four-year term of studies was introduced in 1899 [23, p. 34].

Side by side with the reforms introduced by the Hungarian government, there were changes in staff at Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary. After M. Lykhvarchyk retired in 1883, Uzhhorod Royal Greek Catholic Seminary was headed by a famous Transcarpathian religious figure, pedagogue, conductor D. Drohobetskyi (Hungarian: Drohobeczky Gyula) (1853–1934) who opened a chapel in the seminary in 1887 and did much to set it up. In 1891 he became the bishop of Križevci eparchy (herein: eparchy of Croatian Greek Catholic church in Križevci) [24, p. 47–50].

Figure 3. Drohobeczky Gyula) (1853–1934)

Source: [24, p. 47].

A. Répay (Hungarian: Répay András) (1829–1914) was appointed the director and was heading the seminary for a year. He played a significant role in starting pedagogical journalism in the region (he was the founder of the pedagogical newspaper “Uchitel” (Teacher) that was first issued in 1867 in Uzhhorod). Pursuant to the Decree no. 39 938 of 30 September 1892 of the Ministry of Religious Affairs and Education of the Kingdom of Hungary, G. Kaminszky (Hungarian: Kaminszky Géza) (1854–1929) [24, p. 51] was appointed the director of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary. G. Kaminszky was an efficient head of the institution and managed to increase the number of seminarists significantly by popularizing the teaching profession among the ministry and members of religious societies. Table 4 testifies to the positive twofold dynamics of student base compared with the data presented in Table 4 for the 1871–1878 academic year.

Table 4. Statistical data of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary (1895/1896 – 1897/1898 academic years)

Academic year	Number of teachers	Number of classes	Number of students			total
			I	II	III	
			in class			
1895–1896 [16, pp. 264–265]	8	3	29	25	27	81
1896–1897 [17, pp. 306–307]	8	3	44	26	20	90
1897–1898 [13]	–	3	38	42	49	129

Source: systematized based on documents.

Of special interest is G. Kaminszky’s report at the post of the director of the seminary from his memorial album “Emlék-album az Ungvári Kir. Gör. Kath. Éneklész-Tanítóképezde 100 éves fennállásának jubileumára 1893–94-ik tanévben / Memorial album on the 100th anniversary of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary” that features a detailed list of graduates of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary who passed qualification examinations in the period from the 1839–1840 academic year to the 1893–1894 (Table 5) academic year. The number of students who passed qualifying examinations in 55 years:

Table 5. Statistical data of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary on the number of students who passed qualifying examinations

Academic year	Number of persons	Academic year	Number of persons	Academic year	Number of persons
1839–1840	10	1857–1858	17	1875–1876	8
1840–1841	15	1858–1859	15	1876–1877	8
1841–1842	26	1859–1860	27	1877–1878	15
1842–1843	7	1860–1861	30	1878–1879	23
1843–1844	17	1861–1862	33	1879–1880	18
1844–1845	14	1862–1863	26	1880–1881	28
1845–1846	12	1863–1864	15	1881–1882	31
1846–1847	21	1864–1865	13	1882–1883	49
1847–1848	15	1865–1866	17	1883–1884	16
1848–1849	18	1866–1867	19	1884–1885	31
1849–1850	9	1867–1868	14	1885–1886	31
1850–1851	8	1868–1869	14	1886–1887	35
1851–1852	12	1869–1870	12	1887–1888	21
1852–1853	6	1870–1871	20	1888–1889	34
1853–1854	9	1871–1872	6	1889–1890	21
1854–1855	12	1872–1873	10	1890–1891	27
1855–1856	7	1873–1874	18	1891–1892	42
1856–1857	13	1874–1875	9	1892–1893	35
				1893–1894	49

Source: [24, p. 126–134].

At the end of the Austrian-Hungarian period, on 16 July 1917, A. Voloshyn (Hungarian: Volosin Ágoston) (1874–1945) [14, folio 4] (Appendix D.7.) was appointed G. Kaminszky’s successor at the post of the director of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister Teacher and Training Seminary and headed the institution until 18 October 1938.

Therefore, the created statutory and regulatory base of the period facilitated the development of school infrastructure in the Kingdom of Hungary and in Transcarpathia in particular. Significant documents include the Decree “Ratio Educationis (1777, 1806) and the Law XXXVIII “On public education” (1868) that determined the organizational and pedagogical foundations of pedagogical educational institutions’ functioning. At this stage training teachers for public schools in Transcarpathia was performed at Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary (since 1793), Uzhhorod Greek Catholic Teacher Training Seminary for Girls (since 1902) and Mukachevo Hungarian Royal State Public Teacher Training Seminary (since 1914). The first two were subordinated to the administration of Mukachevo Greek Catholic eparchy and the Ministry of Religious

Affairs and Education of the Kingdom of Hungary. The third was controlled by the state and belonged to the Ministry of Religious Affairs and Education of the Kingdom of Hungary. An important condition to start teacher training seminaries was the availability of primary schools where candidates could have teaching practicum. The terms of studies varied from 5–10 months (since 1793), 2 years (since 1844), 3 years (since 1872) to 4 years (since 1899).

References

1. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1792 р. Список учащихся Унгарской учительской семинарии // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 5. Спр. 556. Арк. 1–7. [in Latin].
2. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1792 р. Сообщение главного директора школ в г. Кошшо об утверждении учительского состава Унгарской учительской семинарии, об утверждении директора и начала учебного года // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 5. Спр. 558. Арк. 1–5. [in Latin].
3. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1792 р. Распоряжение Венгерского королевского Наместничества об открытии учительской семинарии в г. Унгвар // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 5. Спр. 559. Арк. 1–2. [in Latin].
4. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1833 р. Ведомость директора Унгарской учительской семинарии об успеваемости и поведении учащихся // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 5. Спр. 2193. Арк. 1. [in Latin].
5. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1824 р. Информация главного директора школ об успеваемости и поведении учащихся Унгарской учительской семинарии // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 8. Спр. 224. Арк. 1.
6. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1832 р. Ведомость директора Унгарской епархиальной учительской семинарии об успеваемости и поведении учащихся // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 8. Спр. 1003. Арк. 1–5. [in Latin].
7. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1834–1836 рр. Ведомости и информации директора Унгарской учительской семинарии об успеваемости и поведении учащихся // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 8. Спр. 1115. Арк. 1–7. [in Latin].
8. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1837 р. Ведомость катехеты Унгарской учительской семинарии о результатах

экзаменов // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 8. Спр. 1472. Арк. 1–10. [in Latin].

9. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1843–1844 рр. Ведомости и информации директора учительской семинарии об успеваемости учащихся // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 9. Спр. 980. Арк. 1–50. [in Latin].

10. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1861 р. Список учащихся Унгварской учительской семинарии // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 10. Спр. 2565. Арк. 1–6. [in Ruthenian].

11. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1874–1875 рр. Ведомость директора Унгварской учительской семинарии об успеваемости учащихся // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 15. Спр. 1607. Арк. 1–13. [in Hungarian].

12. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1876–1877 рр. Ведомость директора Унгварской учительской семинарии об успеваемости учащихся // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 16. Спр. 693. Арк. 1–9. [in Hungarian].

13. Правління Мукачівської греко-католицької єпархії, м. Ужгород, 1897–1898 рр. Ведомость об успеваемости воспитаников учительской семинарии // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 151. Оп. 17. Спр. 2423. Арк. 1–10. [in Hungarian].

14. Реферат освіти Підкарпатської Русі в Ужгороді, 1919–1928 рр. Переписка з Ужгородською вчительською семінарією про установлення зарплати викладачам // ДАЗО (Державний архів Закарпатської області). Ф. 28. Оп. 2. Спр. 12. Арк. 1–27. [in Ruthenian and Czech].

15. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministernek a közoktatás állapotáról szóló, és az országgyűlés elé terjesztett hatodik 1875/6. évi állapotokat előtűntető jelentése [The sixth report of the religion and public education Hungarian royal minister on the state of public education in 1875/6 in Parliament]. (1878). Budapest : Nyomatott a Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomdában. 852 p. [in Hungarian].

16. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministernek a közoktatás állapotáról szóló és az országgyűlés elé terjesztett huszonhatodik jelentése [The Twenty-sixth Report of the Hungarian Royal Minister of Religion and Public Education on the State of Public Education in Parliament]. (1897). Budapest : Nyomatott a M. Kir. Tud.-Egyetemi Nyomdában. 340 p. [in Hungarian].

17. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministernek a közoktatás állapotáról szóló és az országgyűlés elé terjesztett huszonhetedik jelentése [The Twenty-seventh Report of the Hungarian Royal Minister of Religion and Public Education on the

State of Public Education in Parliament]. (1898). Budapest : Nyomatott a M. Kir. Tud.-Egyetemi Nyomdában. 506 p. [in Hungarian].

18. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministernek a közoktatás állapotáról szóló, és az országgyűlés elé terjesztett nyolczadik jelentése. (1877/8 – 1878/9) [The Eighth Report of the Hungarian Royal Minister of Religion and Public Education on the State of Public Education in Parliament. (1877/8 – 1878/9)]. (1880). Budapest : Nyomatott a Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomdában. 831 p. [in Hungarian].

19. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministernek a közoktatás állapotáról szóló, és az országgyűlés elé terjesztett ötödik jelentése. 1873–1874 [The Fifth Report of the Hungarian Royal Minister of Religion and Public Education on the State of Public Education in 1873 – 1874 in Parliament]. (1876). Budapest : Nyomatott a Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomdában. 468 p. [in Hungarian].

20. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministernek a közoktatás 1870. és 1871. évi állapotáról szóló s az országgyűlés elé terjesztett jelentése [Report of the Hungarian Royal Minister of Religion and Public Education on the State of Public Education in 1870 and 1871 in Parliament]. (1872). Buda : Nyomatott a Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomdában. 280 p. [in Hungarian].

21. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministernek a közoktatás 1872. évi állapotáról szóló s az országgyűlés elé terjesztett jelentése [Report of the Hungarian Royal Minister of Religion and Public Education on the State of Public Education in 1872 in Parliament]. (1874). Budapest : Nyomatott a Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomdában. 155 p. [in Hungarian].

22. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministernek a közoktatás 1873. évi állapotáról szóló, és az országgyűlés elé terjesztett jelentése [Report of the Hungarian Royal Minister of Religion and Public Education on the State of Public Education in 1873 in Parliament]. (1875). Budapest : Nyomatott a Magyar Királyi Egyetemi Könyvnyomdában. 160 p. [in Hungarian].

23. Az Ungvári Kir. Gör. Szert. Kath. Éneklész-Tanítóképezde értesítője az 1898–99. tanévről / közli : Kaminszky Géza, igazgató [Bulletin of Uzshorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary for the 1898–99 academic year / published by : Kaminszky Géza, the director]. (1899). Ungvár : Nyomatott a “Sz. Bazil-társulat” Könyvnyomdájában. 103 p. [in Hungarian].

24. Kaminszky, G. (1894). Emlék-album az Ungvári Kir. Gör. Kath. Éneklész-Tanítóképezde 100 éves fennállásának jubileumára 1893–94-ik tanévben [Memorial album on the 100th anniversary of Uzshorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary]. Ungvár : Jäger Bertalan Könyvnyomdája és Könyvkötészete. 163 p. [in Hungarian].

25. Kardos, J. & Kelemen, E. (1996). 1000 éves a magyar iskola (996–1996) [The 1000 year-old Hungarian school (996–1996)]. L. Balogh (Ed.). Budapest : Korona Kiadó Kft. 192 p. [in Hungarian].

26. Magyarországi Rendeleték Tára. Tizenegyedik folyam. 1877. Hivatalos kiadás [Collection of Hungary's Decrees. Issue: 11, 1877. Official edition]. (1877). Budapest : A Pesti Könyvnyomda-Részvény-Társaság tulajdona. 900 p. [in Hungarian].

27. Mészáros, I. (2000). A katolikus iskola ezeréves története Magyarországon [The 1000 year history of the Catholic school in Hungary]. Budapest : Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója. 346 p. [in Hungarian].

28. Szakál, J. (1934). A magyar tanítóképzés története [The history of Hungarian teacher training]. Budapest : Hollóssy János Könyvnyomtató. 147 p. [in Hungarian].

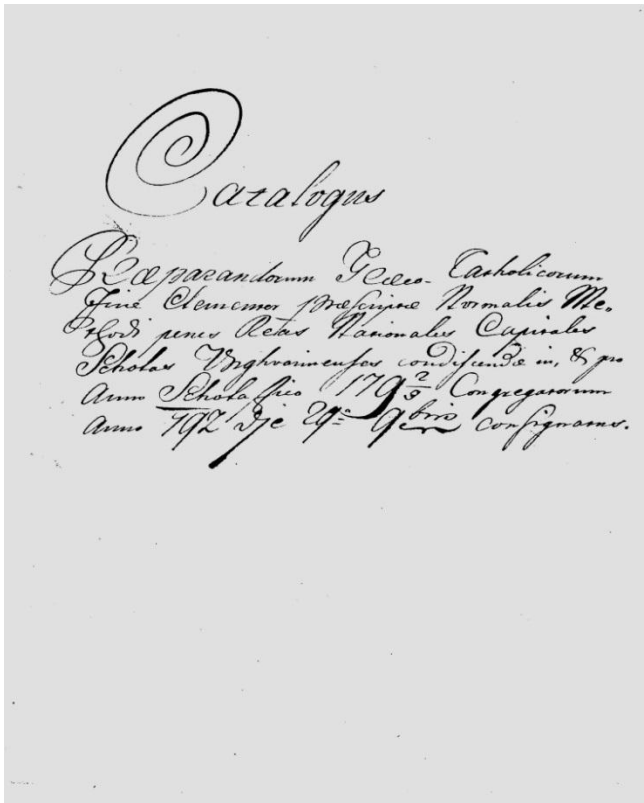

**Appendix D.3. Lists of preparatory school students
of Uzhhorod Greek Catholic preparatory school, 1792–1793 academic year**

Catalogus Preparatoriorum

<i>Nomen Cognomen</i>	<i>Ex quo loco</i>	<i>Qualis Status</i>	<i>Obiecta</i>
<i>Antonius Czerny</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>
<i>Andreas Czerny</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>
<i>Joan. Stankovic</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>
<i>Melch. Tylko</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>
<i>Joan. Dobrawsky</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>
<i>Demetrius Pencil</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>
<i>Joan. Blahovity</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>
<i>Bartholomaeus Lengua</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>	<i>Polonica</i>

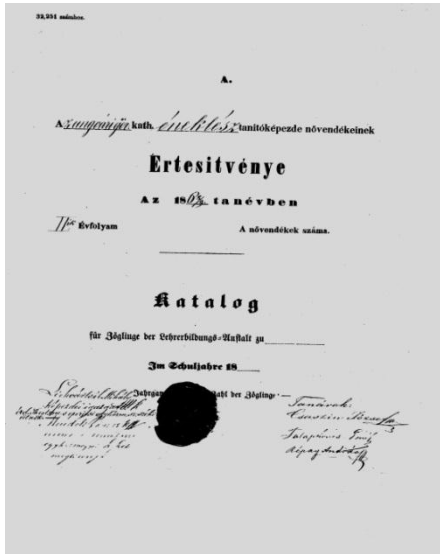
Державний архів Закарпатської області [State archives of the Transcarpathian region], Ф. 151, оп. 5, спр. 556, арк. 1–2

Catalogus

Peregrinorum Pales-Catholicorum pro Pivialis Austriacis
Scholis Alimae Vicepsis Munkacsensis J^o 27° 9° 17° 18° 19° 20° 21° 22° 23° 24° 25° 26° 27° 28° 29° 30° 31° 32° 33° 34° 35° 36° 37° 38° 39° 40° 41° 42° 43° 44° 45° 46° 47° 48° 49° 50° 51° 52° 53° 54° 55° 56° 57° 58° 59° 60° 61° 62° 63° 64° 65° 66° 67° 68° 69° 70° 71° 72° 73° 74° 75° 76° 77° 78° 79° 80° 81° 82° 83° 84° 85° 86° 87° 88° 89° 90° 91° 92° 93° 94° 95° 96° 97° 98° 99° 100°

N ^o	Nomen . Cognomen	veniadobles die Mens ^{is}	Nomen . Cognomen	veniadobles die Mens ^{is}
1 ^o	Andreas Orosk.	5 ^o 9 ^o	18 ^o Theodorus Tomasovicus	9 ^o 9 ^o
2 ^o	Antonius Rimjalous	5 ^o 9 ^o	20 ^o Alexius Urinics	12 ^o 9 ^o
3 ^o	Baptus Kregena	5 ^o 9 ^o	20 ^o Baptus Dolan	12 ^o 9 ^o
4 ^o	Daniel Hlyasoi	5 ^o 9 ^o	21 ^o Andreas Pranysh	12 ^o 9 ^o
5 ^o	Demetrius Bernik	5 ^o 9 ^o	22 ^o Jacobus Galobovicus	12 ^o 9 ^o
6 ^o	Georgius Hrabnick	5 ^o 9 ^o	23 ^o Nicholas Lencuthi	12 ^o 9 ^o
7 ^o	Joannes Bodnank	5 ^o 9 ^o	24 ^o Daniel Hladomik	14 ^o 9 ^o
8 ^o	Joannes Schasovely	5 ^o 9 ^o	25 ^o Aronius Seffal	14 ^o 9 ^o
9 ^o	Joannes Dobransky	5 ^o 9 ^o	26 ^o Elias Poroski	16 ^o 9 ^o
10 ^o	Joannes Gaiselky	5 ^o 9 ^o	27 ^o Lucas Ruskovicus	20 ^o 9 ^o
11 ^o	Joannes Benavencus	5 ^o 9 ^o	28 ^o Baptus Drohobitzki	21 ^o 9 ^o
12 ^o	Joannes Povaiv	5 ^o 9 ^o	29 ^o Baptus Rivkovicus	21 ^o 9 ^o
13 ^o	Mastrius Lisonyi	5 ^o 9 ^o	30 ^o Joannes Szeptanovicus	21 ^o 9 ^o
14 ^o	Joannes Imenyak	5 ^o 9 ^o	31 ^o Petrus Hoderovitsky	21 ^o 9 ^o
15 ^o	Michael Filigho	5 ^o 9 ^o	32 ^o Georgius Volkay	22 ^o 9 ^o
16 ^o	Michael Rudevay	5 ^o 9 ^o	43 ^o Joannes Abonyi	22 ^o 9 ^o
17 ^o	Stephanus Hummity	5 ^o 9 ^o	44 ^o Joannes Rist	22 ^o 9 ^o
18 ^o	Stephanus Herodimsky	5 ^o 9 ^o	45 ^o Petrus Haminsky	24 ^o 9 ^o
19 ^o	Theodorus Pappi	5 ^o 9 ^o	46 ^o Petrus Krausovely	27 ^o 9 ^o
20 ^o	Jacobus Popovic	6 ^o 9 ^o	47 ^o	
21 ^o	Ignatius Hogs	6 ^o 9 ^o	48 ^o	
22 ^o	Petrus Radovicus	6 ^o 9 ^o		
23 ^o	Georgius Gupfer	7 ^o 9 ^o		
24 ^o	Georgius Popovic	7 ^o 9 ^o		
25 ^o	Joannes Cserenyak	8 ^o 9 ^o		
26 ^o	Stephanus Dudimsky	8 ^o 9 ^o		
27 ^o	Joannes Wirsals	9 ^o 9 ^o		

Appendix D.4. The progress record book of students of Uzhhorod Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary, 1868–1869 academic year

Versók, az levezetése, kora, vallás, etc.	Nemzetisége, születési-lye, valamely más hitvallás, országról, szülőhelyéről, szülői állásáról.	Alapfokú iskolák és az iskolák, melyek az ottani tanításban részt vettek.	Vegyes iskolák, etc.	Iskolai eredmények, etc.
<i>Talavácz István, székelykörtölt, 1845. márc. 11.</i>	<i>Ungvár, Magyarországon.</i>	<i>Ungvár, Magyarországon.</i>	<i>Ungvár, Magyarországon.</i>	<i>1862-63-as évi: 4. osztályban 2. helyen, 5. osztályban 3. helyen, 6. osztályban 2. helyen.</i>
Ungvár 1868-as évi felvételi vizsgájának eredményéről. — Jun 11. Szombat a tanév végekor.				
<p>Az elért eredmények:</p> <p>1. osztály: <i>plinius</i></p> <p>2. osztály: <i>igen szerényen</i></p> <p>3. osztály: <i>szerűtlen</i></p> <p>4. osztály: <i>gyermekesen kissé megfigyelés alatt</i></p> <p>5. osztály: <i>kétségkívül</i></p> <p>6. osztály: <i>néhány hibával</i></p>				
<p>A tanév végekor elért eredmények:</p> <p>1. osztály: <i>plinius</i></p> <p>2. osztály: <i>plinius</i></p> <p>3. osztály: <i>plinius</i></p> <p>4. osztály: <i>plinius</i></p> <p>5. osztály: <i>plinius</i></p> <p>6. osztály: <i>plinius</i></p>				

Versók, az levezetése, kora, vallás, etc.	Nemzetisége, születési-lye, valamely más hitvallás, országról, szülőhelyéről, szülői állásáról.	Alapfokú iskolák és az iskolák, melyek az ottani tanításban részt vettek.	Vegyes iskolák, etc.	Iskolai eredmények, etc.
<i>Talavácz István, székelykörtölt, 1845. márc. 11.</i>	<i>Ungvár, Magyarországon.</i>	<i>Ungvár, Magyarországon.</i>	<i>Ungvár, Magyarországon.</i>	<i>1862-63-as évi: 4. osztályban 2. helyen, 5. osztályban 3. helyen, 6. osztályban 2. helyen.</i>
Ungvár 1868-as évi felvételi vizsgájának eredményéről. — Jun 11. Szombat a tanév végekor.				
<p>Az elért eredmények:</p> <p>1. osztály: <i>plinius</i></p> <p>2. osztály: <i>igen szerényen</i></p> <p>3. osztály: <i>szerűtlen</i></p> <p>4. osztály: <i>gyermekesen kissé megfigyelés alatt</i></p> <p>5. osztály: <i>kétségkívül</i></p> <p>6. osztály: <i>néhány hibával</i></p>				
<p>A tanév végekor elért eredmények:</p> <p>1. osztály: <i>plinius</i></p> <p>2. osztály: <i>plinius</i></p> <p>3. osztály: <i>plinius</i></p> <p>4. osztály: <i>plinius</i></p> <p>5. osztály: <i>plinius</i></p> <p>6. osztály: <i>plinius</i></p>				

Державний архів Закарпатської області [State archives of the Transcarpathian region], Ф. 151, оп. 12, спр. 1904, арк. 7, 12, 13

**Appendix D.5. The curriculum and class schedule
of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary,
1881–1882 academic year**

Ungvári
kis. gk. éneklei tanítóképzésde 1881/2. tanévi általános tanterve és részletes órarendje.

Tantárgyak	Órarend			Ór	Könyvek	Dielöltti órák				Dielotáni órák				
	I.	II.	III.			8 ^{or} - 9 ^{or}	9 - 10	10 - 11	11 - 12	1 ^{or} - 2 ^{or}	2 - 3 ^{or}	3 - 4	6 - 7	
Hittani tárgyak Kövélis oktatás Buzsón	2	2	2	6	Hittan I. II. III.	Szjnik	Templom	Termeiszetrajz	Pöriének	Pöriének Buzsón				
	4	4	4	12		Hittani tárgyak	Műnek	Hittan	tergyak					
				18		Domostan	Műnek	Hittan	tergyak					
Magyar nyelv Pöri nyelv Kömet nyelv Buzsón	2	2	2	6	Magyar nyelv I. II. III.	Műnek	Magyar ny.	Ámántan			Földrajz	Történelem		
	2	2	2	6		Szjnik	Templom	Magyar ny.	Ámántan			Kömet ny.	Kene	Jedgyakorlat
	2	2	2	6		Magyar ny.	Ámántan	Műnek	Kene			Pöriének		
Ámántan Mértan Termeiszetrajz Termeiszetrajz Mási gaudatás társul's házi-nyar Buzsón	2	2	2	6	Mértan I. II. III.	Hittani tárgyak	Pöri nyelv							
	1	1	1	3		Földrajz	Pöri nyelv	Kövélis oktatás						
	2	2	2	6		Szjnik	Templom	Történelem	Kömet nyelv					
Történelem Földrajz Hasi alkölmányt Buzsón	2	2	2	6	Történelem I. II. III.	Földrajz	Történelem	Magyar ny.						
	2	2	2	6		Magyar ny.	Pöri nyelv	Hittan						
	2	2	2	6		Kövélis oktatás	Termeiszetrajz							
Műnek Kene Jedgyakorlat Buzsón	2	2	2	6	Műnek I. II. III.	Ámántan	Pöri nyelv	Hittan						
	2	2	2	6		Műnek	Kömet nyelv	Kövélis oktatás						
	1	1	1	3		Kövélis oktatás	Földrajz							
Szjnik Pöriének Buzsón	2	2	2	6	Szjnik I. II. III.	Magyar ny.	Ámántan	Mértan	Kene					
	2	2	2	6		Pöri nyelv	Kömet nyelv	Pöriének						
	1	1	1	3		Szjnik	Templom	Ámántan						
Szjnik Kövélis oktatás Buzsón	2	2	2	6	Szjnik I. II. III.	Kövélis oktatás	Földrajz	Mértan	Kene					
	2	2	2	6		Ámántan	Pöri nyelv	Pöriének						
	1	1	1	3		Szjnik	Templom	Ámántan						
Szjnik Pöriének Buzsón	2	2	2	6	Szjnik I. II. III.	Kövélis oktatás	Földrajz	Mértan	Kene					
	2	2	2	6		Ámántan	Pöri nyelv	Pöriének						
	1	1	1	3		Szjnik	Templom	Ámántan						
Szjnik Kövélis oktatás Buzsón	2	2	2	6	Szjnik I. II. III.	Kövélis oktatás	Földrajz	Mértan	Kene					
	2	2	2	6		Ámántan	Pöri nyelv	Pöriének						
	1	1	1	3		Szjnik	Templom	Ámántan						
Szjnik Kövélis oktatás Buzsón	2	2	2	6	Szjnik I. II. III.	Kövélis oktatás	Földrajz	Mértan	Kene					
	2	2	2	6		Ámántan	Pöri nyelv	Pöriének						
	1	1	1	3		Szjnik	Templom	Ámántan						

Kelt Ungvárott, 1881/2. tanév elején.

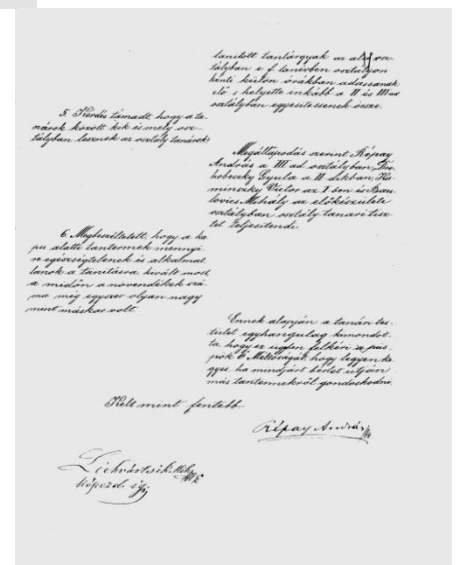
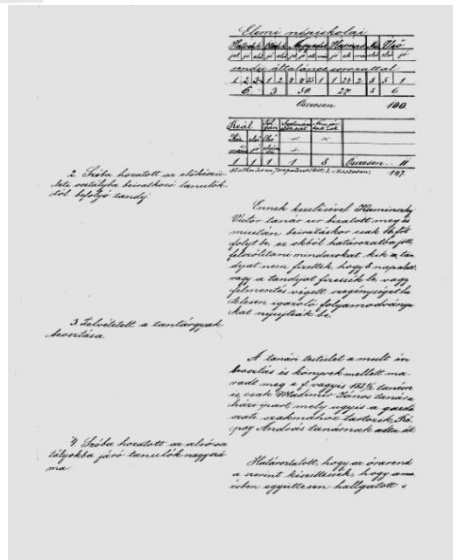
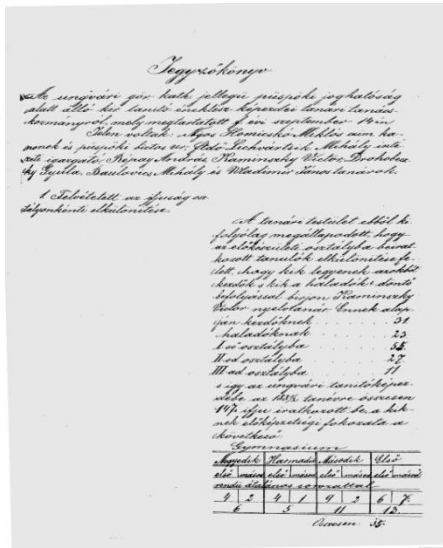
*Lechner István
Képzésdei igazgató és
intézet-i elnöke.*

*Paulócza Mihály
egyházi tanár és
gyakornok.*

*Pap István
egyházi tanár és
gyakornok.*

Державний архів Закарпатської області [State archives of the Transcarpathian region], Ф. 151, оп. 14, спр. 179, арк. 43

Appendix D.6. The minutes of the pedagogical council meeting of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary, September 1881

Appendix D.7. A. Voloshyn's qualification table (1919)

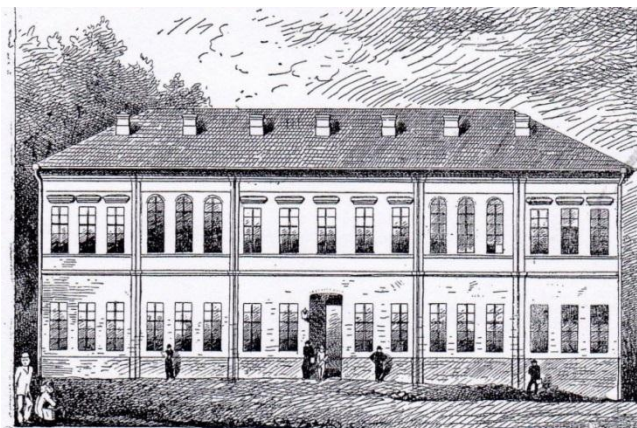
4

Табелла Кваліфікаційна

I.	М.М.М.	Августинъ Волошинъ
II.	Место Заняв } рок- законъ	Колесникъ (Жуна Марамоновъ)
		17. марта 1894.
III.	Религия	указо-като. (Обряда руського)
IV.	Материнскій языкъ языкознанствъ	русскій
		магдлярскій, хмыщкскій, латинскій
V.	Церковный служ.	Священникъ, рукоположенъ 25. марта 1897. года
		Совѣтникъ консисторіи оны 1. окт. 1908. года.
VI.	Женителъ Матрикулъ	24.го нов. 1896 въ Ужгородѣ.
		Ирина Петровна.
VII.	Науки и Кваліфі- каційн.	а) Оны 1887/4 до 1891/2 откончилъ I-VIII. классы ужгород- ской гимназіи и 24. юн. 1892. получилъ свидѣтельство не- моща зрѣлости (магистръ) съ отличеніемъ поспѣшнымъ.) б) Оны 1891/2 до 1895/6 откончилъ I-III. семестры укаго- родского Богословскаго мѣст. Училища „сироте" классовъ 29. сент. и 1-4. окт. 1896. года съ отличеніемъ поспѣшнымъ. в) 25. юн. 1897. года приобрѣлъ дипломъ каролинскаго ука- мѣ. г) Въ 1898-1900. годахъ кончилъ курсъ Будапештскаго Педагогичнаго (Пед. академіи) изъ предметовъ греческаго ма- тематикки и физики и 26. ауг. 1900. года приобрѣлъ дипломъ. д) Въ толико 1902. года кончилъ въ Будапештѣ курсъ педагогии, исторіи мѣстнаго и лекцій физики; е) Въ толико 1911. года кончилъ въ Будапештѣ курсъ биологій, физикалькой химіи и технологій.
		а) Оны 1/II. 1897 до 1/II. 1899. учитель укаго- городской учительской семинаріи. б) Оны 1/II. 1899. до 30/II. 1901. помощникъ профессора учитель- ской семинаріи. в) Оны 1/II. 1901. профессоръ учительской семинаріи. г) Царскимъ указомъ со дня 9/III. 1912. возмнѣвана за тѣмъ. директора учительской семинаріи. д) Оны 16/III. 1917. директоромъ директоръ ужгородской учительской семинаріи. —
VIII.	Служба	Дано въ Ужгородѣ, 8-го дек. 1919.

И.И.И. Смарка
Коломы, головномъ каролинскѣ
школы епархіальномъ.

Appendix D.8. Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary

The drawing of the seminary building

Source: Kaminszky, G. (1894). Emlék-album az Ungvári Kir. Gör. Kath. Éneklész-Tanítóképezde 100 éves fennállásának jubileumára 1893–94-ik tanévben [Memorial album on the 100th anniversary of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary]. Ungvár : Jäger Bertalan Könyvnyomdája és Könyvkötészete. 163 p. p. 58.

The picture of the seminary building

Source: Az Ungvári Kir. Görög Kath. Kántor-Tanítóképző-Intézet értesítője az 1906–1907-iki tanévről / közli : Kaminszky G., igazgató [Bulletin of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary for the 1906–1907 academic year / published by : Kaminszky G., the director]. (1907). Ungvár : Nyomatott az “Unio Könyvnyomda Részvénytársaság” Könyvnyomdájában. 88 p. Title page.

The picture of the seminary building on a postcard (1914)

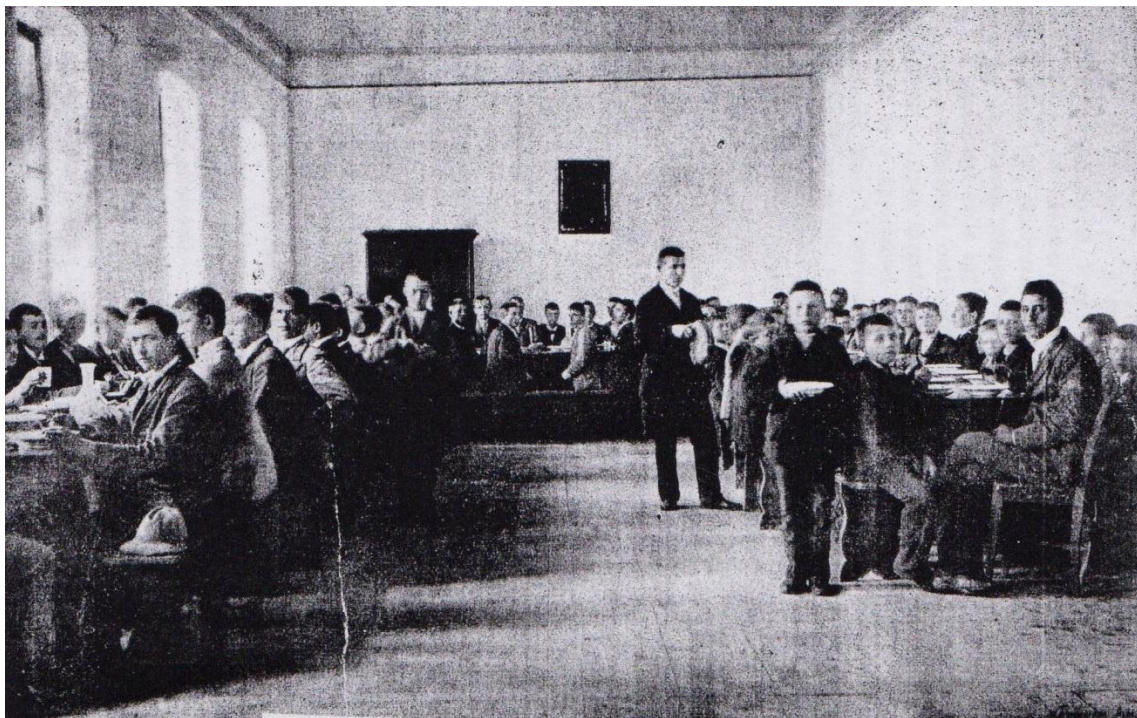
Source: Literáti, T. (2019). Múltidéző séta Unváron : archív képekkel és Kovács S. mai fotóival / fordította: Makusina Rehá V. [Historical walk in Unvár : with archive pictures and modern photos by Kovács S. / translated by: Makusina Rehá V.]. Budapest : Romanika Kiadó. 296 p. p. 156.

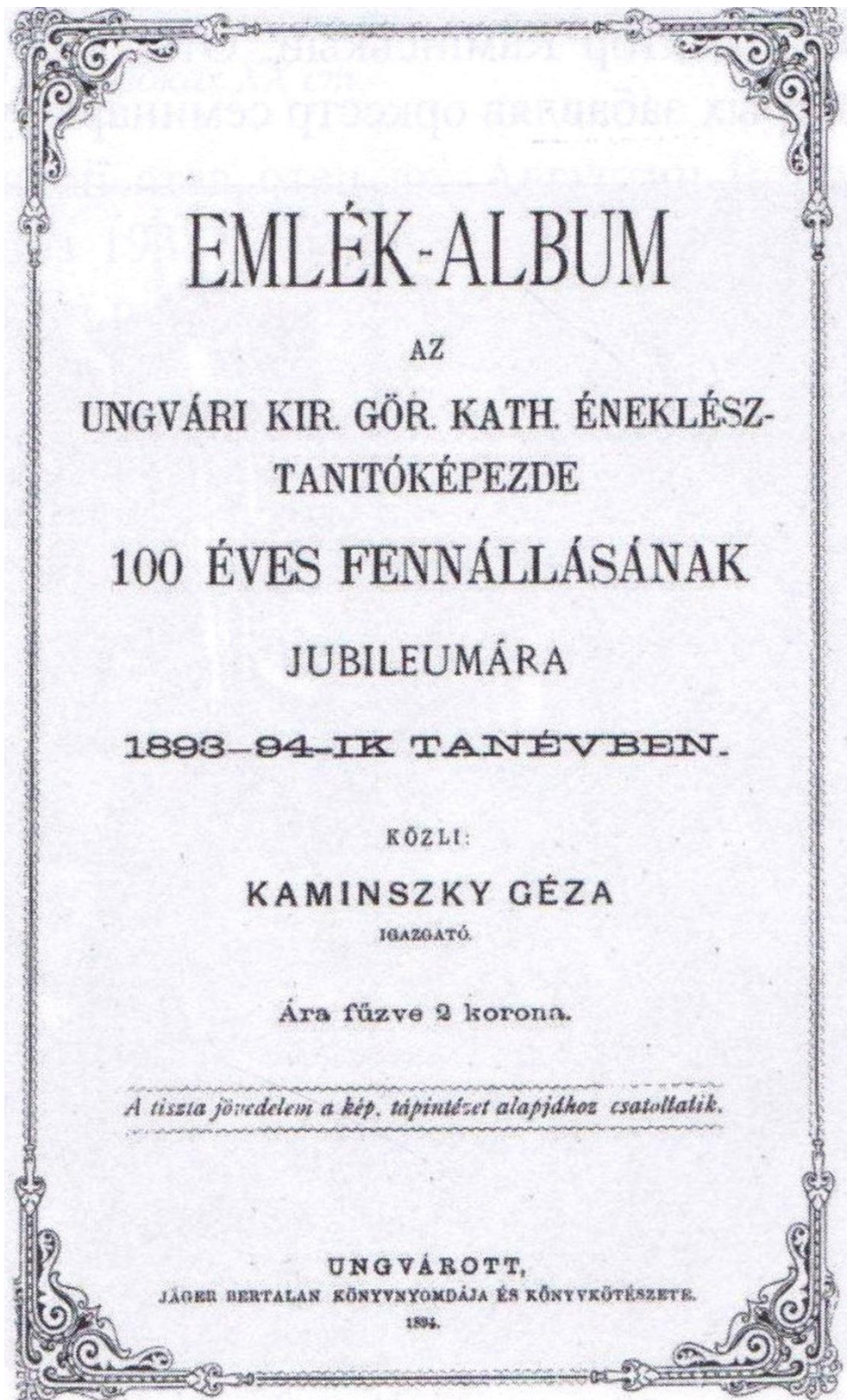
Seminary teachers (1894)

Source: Kaminszky, G. (1894). Emlék-album az Ungvári Kir. Gör. Kath. Éneklész-Tanítóképezde 100 éves fennállásának jubileumára 1893–94-ik tanévben [Memorial album on the 100th anniversary of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary]. Ungvár : Jäger Bertalan Könyvnyomdája és Könyvkötészete. 163 p. p. 110.

Canteen of the seminary

Source: Ibid. p. 135.

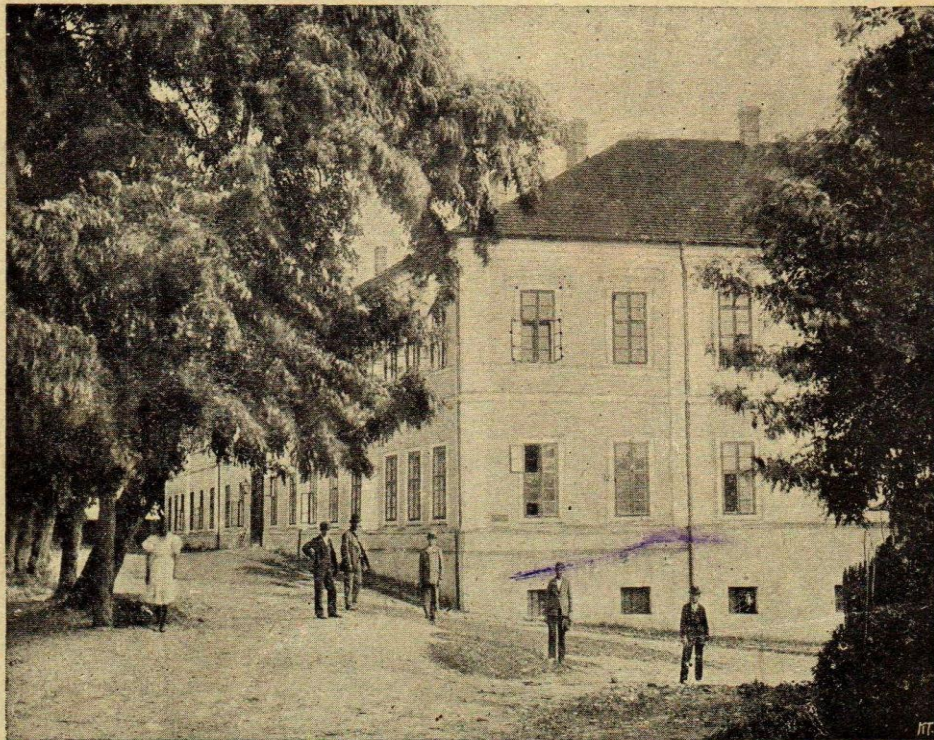
Title page of the memorial album on the 100th anniversary of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary

Source: Kaminszky, G. (1894). Emlék-album az Ungvári Kir. Gör. Kath. Éneklész-Tanítóképezde 100 éves fennállásának jubileumára 1893-94-ik tanévben [Memorial album on the 100th anniversary of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary]. Ungvár : Jäger Bertalan Könyvnyomdája és Könyvkötészete. 163 p.

AZ UNGVÁRI KIR. GÖRÖG KATH.
KÁNTOR-TANITÓKÉPZŐ-INTÉZET
ÉRTESITŐJE
AZ 1908—1909-IKI TANÉVRŐL.

□□□

KÖZLI:
KAMINSZKY GÉZA
IGAZGATÓ.

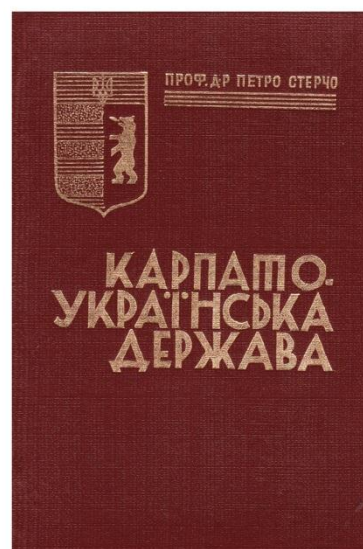
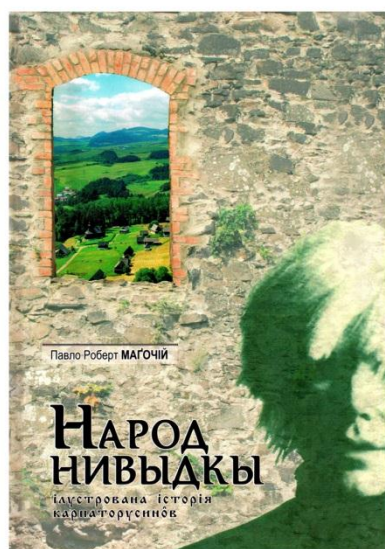
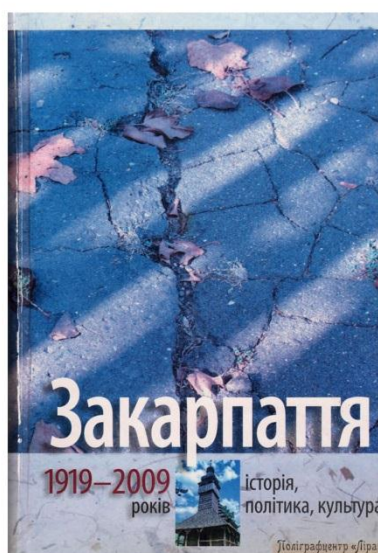
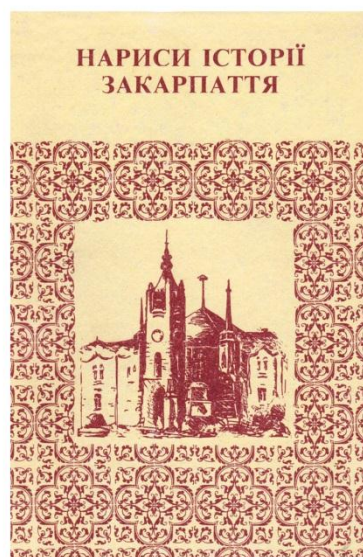
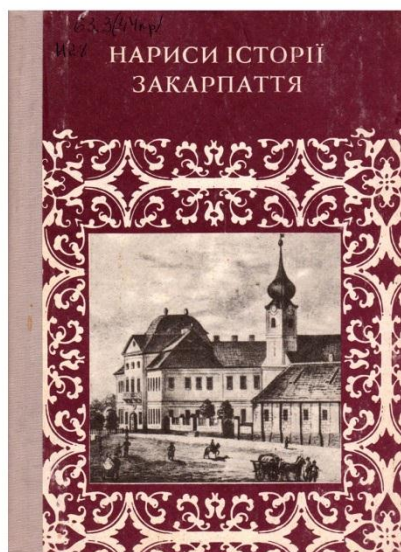
1909.

NYOMATOTT AZ „UNIO KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG” KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
UNGVÁROTT.

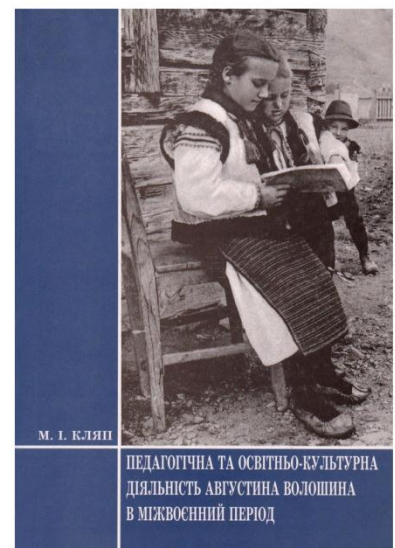
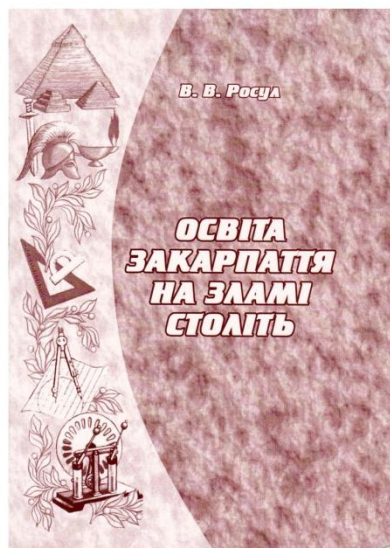
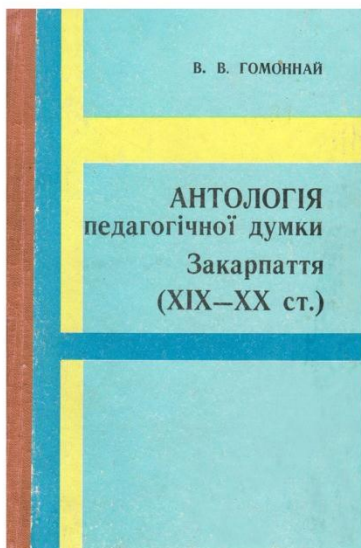
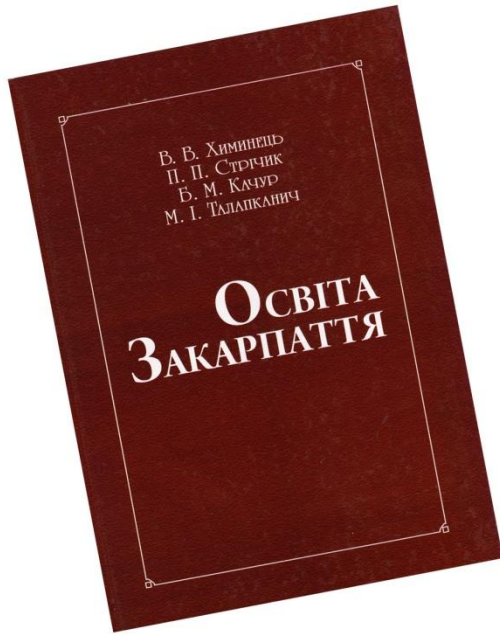
Title page of the bulletin of Uzhhorod Royal Greek-Catholic Chorister Teacher Training Seminary for the 1908–1909 academic year

Source: Az Ungvári Kir. Görög Kath. Kántor-Tanítóképző-Intézet értesítője az 1908–1909-iki tanévről / közli : Kaminszky G., igazgató [Bulletin of Uzhhorod Royal Greek Catholic Chorister and Teacher Training Seminary for the 1908–1909 academic year / published by : Kaminszky G., the director]. (1909). Ungvár : Nyomatott az “Unio Könyvnyomda Részvénytársaság” Könyvnyomdájában. 98 p.

Appendix E. Research works on the history of Transcarpathia

Appendix E.1. Researches on the development of education and schooling in Transcarpatia

Навчальне видання

Човрій С. Ю.

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Методичні рекомендації
щодо виконання самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 013 “Початкова освіта”
денної та заочної форм навчання

Ум. друк. арк. 2,43

Тираж __ пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>